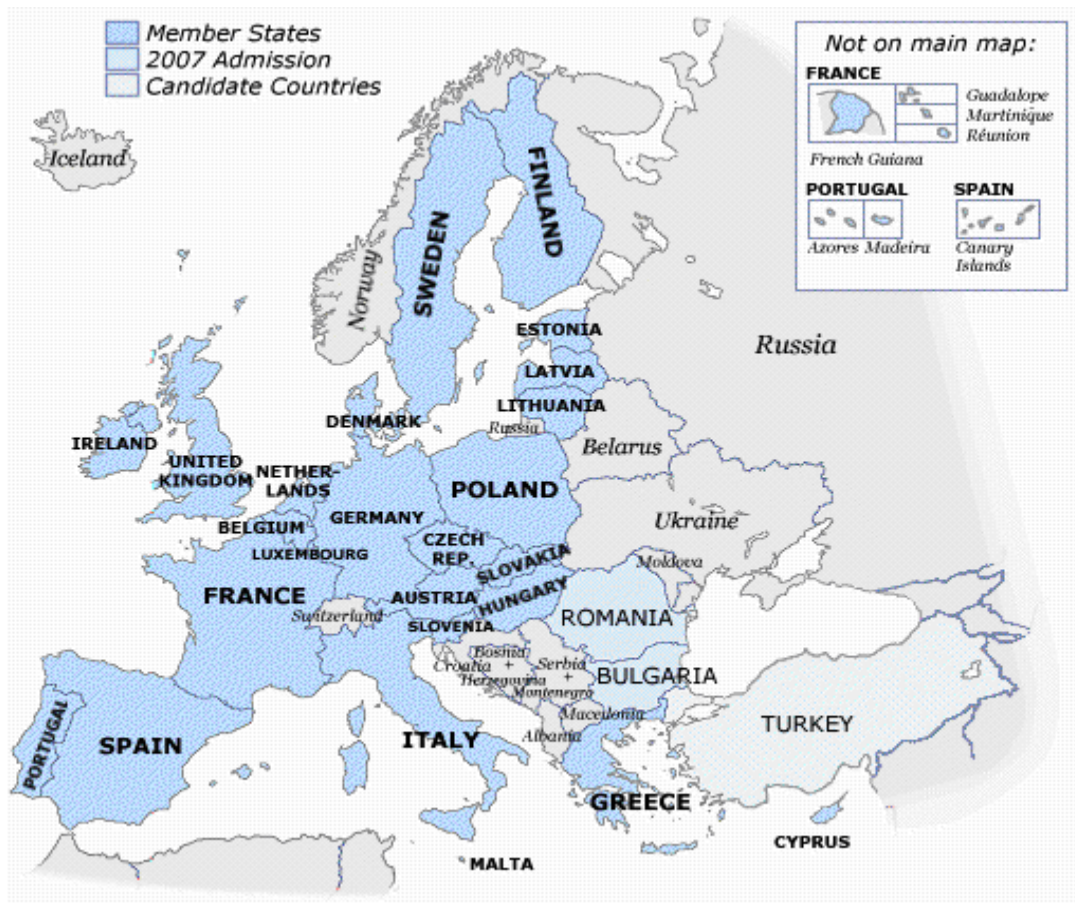

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Μεταπτυχιακές Σπουδές στις Διεθνείς Οικονομικές Σχέσεις

«Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ»

Διπλωματική Εργασία

Επιβλέπων Καθηγητής: Μπιτζένης Αριστείδης

Β' Εξεταστής: Παπασυριόπουλος Νικόλαος

Ονομ/μο Φοιτητή: Κουλούμπα Ελένη

A.M: M 14/06

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A ΜΕΡΟΣ

1. Εισαγωγή	3
2. Ιστορικά Στοιχεία	4

B ΜΕΡΟΣ

3. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)	14
4. Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)	20
5. Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΓΤΠΕ)	25
6. Το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΑ)	27
7. Το Ταμείο Συνοχής	29
8. Τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ)	30
9. Η Επιτροπή των Περιφερειών	35
10. Η Διοικητική Διαίρεση σε Περιφέρειες NUTS 1, NUTS 2, NUTS 3	36
11. Οι Δικαιούχοι των Χρηματοδοτήσεων	37
12. Η Λευκή Βίβλος για την Ανάπτυξη, την Ανταγωνιστικότητα και την Απασχόληση	39
13. Οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες	41

Γ ΜΕΡΟΣ

14. Το Πρόγραμμα PHARE	44
15. Προενταξιακό Διαρθρωτικό Μέσο, ISPA	45
16. Μέσο Προενταξιακής Γεωργικής Πολιτικής SAPARD	46
17. Η Κοινοτική Βοήθεια για την Ανασυγκρότηση, Ανάπτυξη και Σταθεροποίηση, CARDS	47
18. Μέσο Προενταξιακής Βοήθειας, IAP	48
19. Ο Ευρωπαϊκός Όμιλος Διασυνοριακής Συνεργασίας	50

Δ ΜΕΡΟΣ

20. Ατζέντα 2000	51
21. Πρώτη Έκθεση Προόδου για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή	52
22. Δεύτερη Έκθεση Προόδου για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή	54
23. Τρίτη Έκθεση Προόδου για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή	56
24. Συμπεράσματα	70
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	73

Α ΜΕΡΟΣ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση μετά τη διεύρυνση της 1η Μαΐου 2004 και την προσχώρηση της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας το 2007, αριθμεί πλέον είκοσι επτά κράτη μέλη και αποτελεί μοναδικό γεγονός από την άποψη της κλίμακας και της πολυμορφίας της.

Ωστόσο, μέσα στους κόλπους της παρατηρούνται ανισότητες και εισοδηματικές διαφορές, τόσο μεταξύ των χωρών μελών, όσο και στο εσωτερικό του κάθε κράτους, ενώ η ανισόμετρη ανάπτυξη έγινε περισσότερο έντονη μετά την τελευταία διεύρυνση. Επιπλέον, οι φτωχότερες περιφέρειες των πλουσίων χωρών ξεπερνούν κατά πολύ τις πλούσιες περιφέρειες των φτωχών χωρών, δηλαδή οι εισοδηματικές ανισότητες μεταξύ των περιφερειών είναι πολύ μεγαλύτερες από τις διαφορές μεταξύ των κρατών μελών (*Hall-Smith et al, 2001:5*). Όπως αναφέρει και η Ελένη Ανδρικοπούλου «σε σύγκριση με χώρες που έχουν ομοσπονδιακή δομή, όπως π.χ. οι ΗΠΑ, οι περιφερειακές ανισότητες στην Κοινότητα είναι τουλάχιστον δύο φορές μεγαλύτερες» (*Ανδρικοπούλου, 1995: 92*).

Η Ένωση προκειμένου να βοηθήσει τις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες να επωφεληθούν από τα πλεονεκτήματα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, έχει αναπτύξει διάφορα μέσα περιφερειακής πολιτικής και πολιτικές συνοχής.

Στην παρούσα εργασία αναλύεται η ιστορία και τα μέσα άσκησης της περιφερειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την ίδρυσή της μέχρι τις ημέρες μας, δεδομένου ότι η διεύρυνση του 2004 και η πρόσφατη προσχώρηση της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας διέδρυναν τις περιφερειακές ανισότητες και κατέστησαν επιτακτική την ανάγκη επίτευξης σύγκλισης σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο.

2. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ορισμός - Στόχοι της περιφερειακής πολιτικής

Ως περιφερειακή πολιτική ορίζονται όλες οι παρεμβάσεις του κράτους, που αποσκοπούν στη βελτίωση της γεωγραφικής κατανομής των οικονομικών δραστηριοτήτων. Στην πραγματικότητα η περιφερειακή πολιτική προσπαθεί να διορθώσει ορισμένες χωρικές συνέπειες της ελεύθερης οικονομίας της αγοράς για να επιτύχει δύο αλληλοσυσχετιζόμενους αντικειμενικούς σκοπούς: την οικονομική ανάπτυξη και την βελτίωση της κοινωνικής διανομής (*Vanhone-Klaassen, 1987: 42*).

Σύμφωνα με τον Folmer ως περιφερειακή πολιτική προσδιορίζεται το σύνολο των ενεργειών της κεντρικής, περιφερειακής και τοπικής διοίκησης, που έχουν σκοπό να επηρεάσουν την οικονομική κατάσταση μιας ή περισσοτέρων περιφερειών (*Folmer, 1986: 14*), ενώ τέλος σύμφωνα με έναν ορισμό που δόθηκε από την Ε.Ο.Κ. αντικείμενο της περιφερειακής πολιτικής είναι η δημιουργία, ανάπτυξη και λειτουργία των απαιτούμενων ευκολιών για την εγκατάσταση των οικονομικών δραστηριοτήτων και των ατόμων λαμβάνοντας υπόψη τις τεχνικές και οικονομικές απαιτήσεις, τις ανάγκες, τις ανθρώπινες φιλοδοξίες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των περιφερειών (*E.E.C, 1969: 27*).

Τέλος, σύμφωνα με μια άλλη άποψη, η περιφερειακή πολιτική υπάρχει εξαιτίας της επίμονης παρουσίας των περιφερειακών ανισοτήτων σε ένα εκτεταμένο φάσμα μεταβλητών, οι οποίες έχουν βαθιά επίπτωση στην οικονομική ευημερία των περιφερειών μιας χώρας (*Armstrong-Taylor, 1993: 19*).

Οι περιφερειακές ανισότητες προκαλούνται από την ανισομερή κατανομή του πλούτου, η οποία προκύπτει είτε από την αδυναμία μετακίνησης ορισμένων πόρων, είτε από την διαφορετική ταχύτητα μετακίνησής τους¹ ή όπως αναφέρει η έκθεση Thompson οι περιφερειακές ανισότητες στην Ευρώπη υπάρχουν γιατί: «...το κεφάλαιο δεν μετακινείται προς τις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες, το εργατικό δυναμικό δεν έχει τη δυνατότητα να

¹ Τσουκαλάς Δ. «Η Περιφερειακή Πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση» στο Γεωργακόπουλος Θ. – Τσακαλώτος Ε. (1996) Οικονομικές Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Σταμούλης, Αθήνα.

βρει απασχόληση σε συνθήκες συγκρίσιμες με εκείνες που επικρατούν στις περισσότερες ανεπτυγμένες περιφέρειες, με αποτέλεσμα οι εργαζόμενοι να μην έχουν πραγματικές ελευθερίες επιλογής» (Έκθεση Thompson, 1974: 31). Οι ανισότητες αυτές εμποδίζουν την ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφού υπάρχουν σημαντικές διαφορές στο επίπεδο ανάπτυξης των χωρών μελών. Η περιφερειακή πολιτική καλείται να βοηθήσει τις περιφερειακές οικονομίες και ιδίως τις ασθενείς, να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες λειτουργίας των αγορών και να αναπτυχθούν, αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η οικονομική ενοποίηση, ενώ παράλληλα επιδιώκει την αποκέντρωση, δίνοντας λόγο στις αιρετές τοπικές και περιφερειακές αρχές, στοχεύοντας στην ενίσχυση της συμμετοχής τους στις αποφάσεις για τα κοινά της περιοχής τους². Η περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν αντικαθιστά τις εθνικές περιφερειακές πολιτικές, αλλά λειτουργεί συμπληρωματικά προς αυτές, συνεπικουρώντας και συντονίζοντάς τις (Molle, 1997: 441).

Η περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης ξεκίνησε καθυστερημένα σε σχέση με τις υπόλοιπες κοινοτικές πολιτικές, με στόχο να συμβάλει στην εξισορρόπηση των περιφερειακών ανισοτήτων και να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που θα δημιουργούνταν από την οικονομική και νομισματική ενοποίηση.

Το ζήτημα των επιδράσεων της οικονομικής ολοκλήρωσης στην περιφερειακή ανάπτυξη τέθηκε αμέσως μετά τη δημιουργία της ΕΟΚ. Ήδη στις αρχές της δεκαετίας του 1950 το πρόβλημα των περιφερειακών ανισοτήτων της Ευρώπης είχε αποτελέσει αντικείμενο μελέτης, από την οποία είχε διαπιστωθεί ότι οι λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες βρίσκονταν στα περισσότερο απομακρυσμένα όριά της και συγκεκριμένα στο βόρειο άκρο της Σκανδιναβίας, στη βόρεια και δυτική Μ. Βρετανία, στη νοτιοδυτική Γαλλία και σ' ολόκληρη τη νότια Ευρώπη και την Ιβηρική χερσόνησο. Με βάση την κατάσταση των περιφερειακών ανισοτήτων που προϋπήρχε στη Δ. Ευρώπη, το ζήτημα που προέκυψε μετά την δημιουργία της ΕΟΚ ήταν αν η απελευθέρωση του εμπορίου μεταξύ των έξι ιδρυτικών μελών της και η σταδιακή άρση

² Αναστασίου Α. (2007), «Η Περιφερειακή Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Επιμορφωτικό Πρόγραμμα «Ευρωπαϊκά Θέματα», Ινστιτούτο Επιμόρφωσης, Τομέας Δημόσιου Μάνατζμεντ, Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, Ρέθυμνο 2-6/07/2007.

των εμποδίων στην κίνηση των συντελεστών παραγωγής, θα οδηγούσε στην εξισορρόπηση των περιφερειακών ανισοτήτων ή αντίθετα στην επιδείνωσή τους (Γετίμης-Καυκαλάς κ.α, 1994: 409-410).

Η περιφερειακή πολιτική ξεκινά το 1975, με την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης με αφορμή: α) την αποτυχημένη προσπάθεια δημιουργίας μιας πρώτης οικονομικής και νομισματικής ένωσης (σχέδιο *Werner*), όπου τέθηκε για πρώτη φορά το ζήτημα ότι οι περιφερειακές ανισότητες μπορούν να αποτελέσουν ένα σοβαρό εμπόδιο στη διαδικασία ολοκλήρωσης της Κοινότητας και β) την πρώτη διεύρυνση (1973) η οποία έφερε στην Κοινότητα τρία νέα κράτη –Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Δανία (Ανδρικοπούλου, 2000: 340).

Έως το 1985-1988 η περιφερειακή πολιτική στηρίζεται αποκλειστικά στο ΕΤΠΑ, το οποίο υποστηρίζει τις προσπάθειες των κρατών μελών χρηματοδοτώντας επενδυτικά σχέδια βασικών υποδομών και παραγωγικών επενδύσεων, τα οποία εντάσσονται στο πλαίσιο των εθνικών περιφερειακών πολιτικών.

Από το 1985 και μετά, ξεκινούν σημαντικές αλλαγές στην περιφερειακή πολιτική, οι κυριότερες από τις οποίες είναι: α) η ενδυνάμωση της κοινοτικής διάστασης, μέσα από την διατύπωση αρχών και στόχων που αφορούν στον ενιαίο τρόπο ανάπτυξης της πολιτικής σε κοινοτικό επίπεδο, β) η εισαγωγή της έννοιας του προγραμματισμού, που έρχεται να αντικαταστήσει την προσέγγιση μέσω μεμονωμένων σχεδίων και γ) ο συντονισμός των δράσεων με τη συμμετοχή όλων των Διαρθρωτικών Ταμείων³.

Το 1986 με την είσοδο της Ισπανίας και της Πορτογαλίας ξεκινά η εφαρμογή των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων, τα οποία χρηματοδοτούνται από τα τρία Διαρθρωτικά Ταμεία και ακολουθούν μια ολοκληρωμένη αναπτυξιακή προσέγγιση.

Το πρόβλημα των περιφερειακών ανισοτήτων αναγνωριζόταν στις ιδρυτικές συνθήκες της Κοινότητας, όμως δεν προβλέπονταν μέτρα για την αρμονική ανάπτυξή της. Μόνο από την

³ Πρόκειται για τα δύο άλλα Διαρθρωτικά Ταμεία, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Τμήμα Προσανατολισμού του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων. Στην επόμενη περίοδο προγραμματισμού (1994-1999) προστίθεται και το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας.

Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986) κι έπειτα η περιφερειακή πολιτική εντάχθηκε στα κείμενα των ιδρυτικών Συνθηκών και απέκτησε υπόσταση ως πολιτική της Κοινότητας. Θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι η ελάττωση των περιφερειακών ανισοτήτων προβλέπεται στα πλαίσια του θεωρητικού υποδείγματος του A.O.Hirschman περί διάχυσης της οικονομικής δραστηριότητας, παρά ως αποτέλεσμα ενεργούς παρεμβατικής πολιτικής⁴.

Οι πρώτες αναφορές σε θέματα περιφερειακής πολιτικής γίνονται στη Συνθήκη της Ρώμης (1957), όπου στο προοίμιο αναφέρεται ότι τα κράτη μέλη μεριμνούν για τη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ τους και της καθυστέρησης των λιγότερο ευνοημένων, ενώ στο άρθρο 2 αναφέρεται ότι στόχος της Κοινότητας είναι η προαγωγή της αρμονικής ανάπτυξης των οικονομικών δραστηριοτήτων σε όλη την έκτασή της. Ωστόσο, δεν αναφέρονται τα μέσα με τα οποία θα εφαρμοστούν οι παραπάνω στόχοι.

Στο άρθρο 92 αναφέρεται ότι υπάρχει η δυνατότητα αποκλίσεων από τους κανόνες του ανταγωνισμού και άσκησης πρόσθετων ενισχύσεων για λόγους περιφερειακής πολιτικής. (Το Άρθρο 92 της Συνθήκης της Ρώμης προβλέπει μόνο την κατ' εξαίρεση άσκηση τέτοιας πολιτικής για ιδιαίτερα προβληματικές περιφέρειες με τη μορφή της πρόσκαιρης παρέκκλισης από τη γενική αρχή της μη-παρέμβασης).

Τέλος, στο άρθρο 130 αναφέρεται ότι η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων παρέχει δάνεια και εγγυήσεις που αποσκοπούν στην ανάπτυξη των λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών.

⁴ Hirschman A.O., (1958), *The strategy of Economic Development*, Yale U.P., New Haven.

Συνθήκη της Ρώμης, 1957

Αναφορές σε θέματα περιφερειακής πολιτικής

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

[Τα κράτη-μέλη] μεριμνώντας να ενισχύσουν την ενότητα των οικονομιών τους και να προωθήσουν την αρμονική τους ανάπτυξη, μειώνοντας τις υφισταμένες ανισότητες μεταξύ των διαφόρων περιοχών και την καθυστέρηση των λιγότερο ευνοημένων [...] απεφάσισαν τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας...

ΑΡΘΡΟ 2 (ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΑΡΧΕΣ)

Η Κοινότητα έχει ως αποστολή, με τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς και την προοδευτική προσέγγιση της οικονομικής πολιτικής των Κρατών-μελών, να προάγει την αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας, τη συνεχή και ισόρροπη επέκταση της οικονομίας, αυξημένη σταθερότητα, επιταχυνόμενη ανύψωση του βιοτικού επιπέδου και σχέσεις περισσότερο στενές μεταξύ των κρατών που συνενώνει.

ΑΡΘΡΟ 92 (ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ, ΤΙΤΛΟΣ Ι: ΚΟΙΝΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ, ΚΕΦ. 1: ΚΑΝΟΝΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ. ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟ: ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ)

...3. Δύνανται να θεωρηθούν ότι συμβιβάζονται με την κοινή αγορά:

- α) οι ενισχύσεις για την προώθηση της οικονομικής αναπτύξεως περιοχών στις οποίες το βιοτικό επίπεδο είναι ασύνηθες χαμηλό ή στις οποίες επικρατεί σοβαρή υποαπασχόληση,*
- β) οι ενισχύσεις για την προώθηση σημαντικών σχεδίων κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος ή για την άρση σοβαρής διαταραχής της οικονομίας Κράτους-μέλους,*
- γ) οι ενισχύσεις για την προώθηση της αναπτύξεως ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων ή οικονομικών περιοχών, εφόσον δεν αλλοιώνουν τους όρους συναλλαγών κατά τρόπο που θα αντέκειτο προς το κοινό συμφέρον...,*
- δ) άλλες κατηγορίες ενισχύσεων που καθορίζονται από το Συμβούλιο, το οποίο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία, προτάσσει της Επιτροπής.*

ΑΡΘΡΟ 130 (ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ, ΤΙΤΛΟΣ VI: Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ)

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων έχει ως αποστολή να συμβάλλει στην ισόρροπη και απρόσκοπτη ανάπτυξη της κοινής αγοράς για το συμφέρον της Κοινότητας, προσφεύγοντας στην κεφαλαιαγορά και στους ίδιους πόρους. Για το σκοπό αυτόν, χωρίς να επιδιώκει κέρδος, διευκολύνει με την παροχή δανείων και εγγυήσεων τη χρηματοδότηση των κατωτέρω σχεδίων σε όλους τους τομείς της οικονομίας:

- α) σχεδίων που αποβλέπουν στην αξιοποίηση των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών,*
- β) σχεδίων που αποσκοπούν στον εκσυγχρονισμό ή στη μετατροπή επιχειρήσεων ή στη δημιουργία νέων δραστηριοτήτων που συνεπάγεται η προοδευτική εγκαθίδρυση της κοινής αγοράς...,*
- γ) σχεδίων κοινού ενδιαφέροντος για περισσότερα Κράτη-μέλη...*

Πηγή: ΕΕΚ-Γ (1987), σ. 119, 125, 198-199, 231.

Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986) τροποποιεί τις τρεις ιδρυτικές συνθήκες της Κοινότητας, εντάσσοντας την περιφερειακή πολιτική σε αυτές και θέτει το στόχο της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Παράλληλα, προσδιορίζονται οι στόχοι και τα μέσα για την υλοποίηση της συνοχής. Συγκεκριμένα:

Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, 1987 Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή

(Τίτλος V, Προσθήκη στη Συνθήκη ΕΟΚ)

ΑΡΘΡΟ 130Α

Για να προαχθεί η αρμονική ανάπτυξη του συνόλου της Κοινότητας, η Κοινότητα αναπτύσσει και εξακολουθεί τη δράση της με σκοπό την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

Η Κοινότητα αποσκοπεί ιδιαίτερα στη μείωση του χάσματος μεταξύ των διαφόρων περιοχών και στη μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών.

ΑΡΘΡΟ 130Β

Τα κράτη-μέλη ασκούν και συντονίζουν την οικονομική τους πολιτική με σκοπό να επιτευχθούν και οι στόχοι του άρθρου 130Α. Η υλοποίηση των κοινών πολιτικών και της εσωτερικής αγοράς λαμβάνει υπόψη τους στόχους των άρθρων 130Α και 130Γ και συμμετέχει στην πραγματοποίησή τους. Η Κοινότητα ενισχύει την πραγματοποίηση αυτή με τη δράση της διαμέσου των διαρθρωτικών Ταμείων (Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων-Τμήμα Προσανατολισμού, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης), της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και των άλλων υφισταμένων χρηματοδοτικών μέσων.

ΑΡΘΡΟ 130Γ

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης προορίζεται να συμβάλει στη διόρθωση των κυριότερων περιφερειακών ανισοτήτων στην Κοινότητα μέσω μιας συμμετοχής στην ανάπτυξη και στη διαρθρωτική αναπροσαρμογή των περιοχών που παρουσιάζουν καθυστέρηση στην ανάπτυξη τους καθώς και στη μετατροπή των βιομηχανικών περιοχών που βρίσκονται σε παρακμή.

ΑΡΘΡΟ 130Δ

Από την έναρξη της ισχύος της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης, η Επιτροπή υποβάλλει στο Συμβούλιο γενική πρόταση η οποία αποσκοπεί να επιφέρει στη δομή και τους κανόνες λειτουργίας των υφιστάμενων διαρθρωτικών Ταμείων (Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων-Τμήμα Προσανατολισμού, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης), τις τυχόν αναγκαίες τροποποιήσεις για τη διευκρίνιση και την ορθολογική οργάνωση της αποστολής τους, ούτως ώστε να συμβάλει στην πραγματοποίηση των στόχων των άρθρων 130Α και 130Γ καθώς και να ενισχύσει την αποτελεσματικότητά τους και να συντονίσει τις παρεμβάσεις τους μεταξύ τους και με τις παρεμβάσεις που προέρχονται από τα υφιστάμενα χρηματοδοτικά μέσα. Το Συμβούλιο αποφασίζει ομόφωνα σχετικά με την πρόταση αυτή μέσα σε προθεσμία ενός έτους, μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.

ΑΡΘΡΟ 130Ε

Μετά την έκδοση της απόφασης που αναφέρεται στο άρθρο 130Α, οι σχετικές με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης εκτελεστικές αποφάσεις λαμβάνονται από το Συμβούλιο, με ειδική πλειοψηφία, μετά από πρόταση της Επιτροπής και σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Όσον αφορά το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων - Τμήμα Προσανατολισμού και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, τα άρθρα 43, 126 και 127 εξακολουθούν να ισχύουν αντίστοιχα.

Πηγή: ΕΕΚ-Γ (1987), σ. 233-236 και 551-552.

Με τη Συνθήκη του Maastricht, που υπογράφηκε στις 7/2/1992 και τέθηκε σε εφαρμογή την 1/11/1993 ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Ένωση, τροποποιούνται οι τρεις ιδρυτικές συνθήκες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και προωθείται η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας, καθώς και η συνεργασία στους τομείς της δικαιοσύνης κι εσωτερικών υποθέσεων. Συγκεκριμένα:

Συνθήκη του Maastricht, 1991

Οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΑΡΘΡΟ Β (ΤΙΤΛΟΣ Ι: ΚΟΙΝΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ)

Η Ένωση θέτει ως στόχους:

- να προωθήσει την ισόρροπη και σταθερή οικονομική και κοινωνική πρόοδο, ιδίως με τη δημιουργία ενός χώρου χωρίς εσωτερικά σύνορα, με την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και με την ίδρυση μιας οικονομικής και κοινωνικής ένωσης, η οποία θα περιλάβει εν καιρώ ένα ενιαίο νόμισμα, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας Συνθήκης ·

- να επιβεβαιώσει την ταυτότητά της στη διεθνή σκηνή, ιδίως με την εφαρμογή μίας κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, συμπεριλαμβανομένης της εν καιρώ διαμόρφωσης μιας κοινής αμυντικής πολιτικής, η οποία μπορεί, σε δεδομένη στιγμή, να οδηγήσει σε κοινή άμυνα·

- να ενισχύσει την προστασία των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των υπηκόων των κρατών-μελών της με τη θέσπιση ιθαγένειας της Ένωσης

να αναπτύξει στενή συνεργασία στον τομέα της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων

να διατηρήσει στο ακέραιο το κοινοτικό κεκτημένο και να αναπτύξει με την προοπτική να μελετηθεί, με τη διαδικασία που προβλέπει το άρθρο Ν παράγραφος 2, κατά πόσον οι πολιτικές και οι μορφές συνεργασίας που καθιερώνονται με την παρούσα Συνθήκη θα πρέπει να αναθεωρηθούν, προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα των μηχανισμών και των

οργάνων της Κοινότητας.

Οι στόχοι της Ένωσης επιτυγχάνονται σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας Συνθήκης, υπό τους όρους και με το χρονοδιάγραμμα που προβλέπονται σε αυτήν, ενώ συγχρόνως τηρείται η αρχή της επικουρικότητας όπως καθορίζεται στο άρθρο 3Β της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής

Κοινότητας.

Πηγή: ΕΕΚ-Γ (1992), σ. 7-8.

Στο άρθρο Ζ της συνθήκης του Maastricht, το οποίο τροποποιεί την συνθήκη της ΕΟΚ, εντάσσεται για πρώτη φορά η οικονομική και κοινωνική συνοχή στους στόχους και τις δράσεις της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.:

Συνθήκη Maastricht, 1991

Οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Κοινότητας

(Άρθρο Ζ, αντικατάσταση των άρθρων 2 και 3 της Συνθήκης ΕΟΚ)

ΑΡΘΡΟ 2 (ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΑΡΧΕΣ)

Η Κοινότητα έχει ως αποστολή, με τη δημιουργία κοινής αγοράς, οικονομικής και νομισματικής ένωσης και με την εφαρμογή των κοινών πολιτικών ή δράσεων που αναφέρονται στα άρθρα 3 και 3Α, να προάγει: την αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας, μια σταθερή και διαρκή, μη πληθωριστική και σεβόμενη το περιβάλλον ανάπτυξη, έναν υψηλό βαθμό σύγκλισης των οικονομικών επιδόσεων, ένα υψηλό επίπεδο απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας, την άνοδο του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής, την οικονομική και κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών-μελών.

ΑΡΘΡΟ 3

Για τους σκοπούς του άρθρου 3, η δράση της Κοινότητας περιλαμβάνει [...] (ι) την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής...

Πηγή: ΕΕΚ-Γ (1992), σ. 11.

Στο κυρίως κείμενο της Συνθήκης ΕΟΚ:

Τροποποιήσεις στην Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή

(Συνθήκη του Maastricht)

(Τίτλος XIV, Προσθήκη στη Συνθήκη ΕΟΚ)

ΑΡΘΡΟ 130Α (ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΕΔΑΦΙΟΥ)

...συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών περιοχών.

ΑΡΘΡΟ 130Β (ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΕΔΑΦΙΟΥ)

Η Επιτροπή υποβάλλει ανά τριετία έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την πρόοδο που έχει σημειωθεί για την υλοποίηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο έχουν συμβάλει τα διάφορα μέσα που προβλέπονται στο παρόν άρθρο. Η έκθεση αυτή συνοδεύεται, ενδεχομένως, από κατάλληλες προτάσεις.

Εάν απαιτούνται ειδικές δράσεις, πέρα από τα πλαίσια των Ταμείων και με την επιφύλαξη των μέτρων που αποφασίζονται στα πλαίσια των άλλων πολιτικών της Κοινότητας, οι δράσεις αυτές μπορούν να θεσπίζονται με ομόφωνη απόφαση του Συμβουλίου προτάσει της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

και την Επιτροπή των Περιφερειών.

ΑΡΘΡΟ 130Γ (ΔΕΝ ΑΛΛΑΖΕΙ)

ΑΡΘΡΟ 130Δ (ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ)

Με την επιφύλαξη του άρθρου 130Ε, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα, προτάσσει της Επιτροπής και μετά από σύμφωνη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, ορίζει τα καθήκοντα, τους πρωταρχικούς στόχους και την οργάνωση των διαρθρωτικών Ταμείων, γεγονός που μπορεί να επιφέρει συνένωση των Ταμείων. Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας με την ίδια διαδικασία, καθορίζει επίσης τους γενικούς κανόνες που θα εφαρμόζονται στα Ταμεία καθώς και τις αναγκαίες διατάξεις προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητά τους και ο συντονισμός των Ταμείων μεταξύ τους και με τα άλλα υφιστάμενα χρηματοδοτικά μέσα. Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας με την ίδια διαδικασία, ιδρύει πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 1993 ένα Ταμείο Συνοχής που θα συμμετέχει χρηματοοικονομικώς σε σχέδια περιβάλλοντος και διευρωπαϊκών δικτύων στον τομέα της υποδομής των μεταφορών.

ΑΡΘΡΟ 130Ε (ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ)

Οι εκτελεστικές αποφάσεις σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης λαμβάνονται από το Συμβούλιο, που αποφασίζει σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 189Γ και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών.

Όσον αφορά το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων-τιμήμα, Προσανατολισμού και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, εξακολουθούν να ισχύουν αντιστοίχως τα άρθρα 43 και 125.

Πηγή: ΕΕΚ-Γ (1992), σ. 11, 53-54.

Λόγοι Καθιέρωσης της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής

Κεντρικός άξονας της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής είναι η άρση των διαπεριφερειακών κι ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δρα συμπληρωματικά ως προς τις εθνικές περιφερειακές πολιτικές. Οι βασικοί λόγοι καθιέρωσης της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής είναι:

- Η επίτευξη συνοχής μεταξύ των περιφερειών της Ένωσης, σύμφωνα με το άρθρο 130α της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Η Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και οι διαδοχικές διευρύνσεις, επιδρούν αρνητικά, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα στη διαδικασία της συνοχής.

- Το γεγονός ότι ορισμένες χώρες, δεν διαθέτουν τους οικονομικούς πόρους προκειμένου να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα στις περιφέρειές τους, που είναι μεγαλύτερα και περισσότερα από εκείνα των πλουσιότερων χωρών της Ένωσης. Συνεπώς, η μεταφορά πόρων από τις πλουσιότερες περιφέρειες στις φτωχότερες, αποτελεί ζωτικής σημασίας δράση για την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.
- Η ανάγκη συντονισμού των περιφερειακών πολιτικών, που ασκούνται από τις χώρες μέλη της Ένωσης ή και από τις περιφερειακές αρχές των χωρών αυτών. Ο συντονιστικός ρόλος της Κοινότητας επιτρέπει την αποτελεσματική επέμβασή της για την ενίσχυση των προβληματικών περιφερειών σε ειδικές περιπτώσεις, ενώ παράλληλα παρέχει τη δυνατότητα παρακολούθησης και αξιολόγησης του συνόλου των πολιτικών της σε χωρικές μονάδες που αποτελούν τους στόχους της περιφερειακής πολιτικής.
- Η ηθική και κοινωνική υπόσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεδομένου ότι δεν επιδιώκεται μόνο η οικονομική ολοκλήρωση, αλλά και η κοινωνική και πολιτική. Η επιδίωξη της ισότητας για τους πληθυσμούς με χαμηλό εισόδημα και για τις περιοχές με υψηλά ποσοστά ανεργίας, πρέπει να είναι εξίσου σημαντική επιδίωξη, όπως και η οικονομική αποτελεσματικότητα (*Κόνσολας, 1997: 325-327*).

B ΜΕΡΟΣ

3. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΤΠΑ)

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης⁵ αποτελεί την πρώτη συγκεκριμένη δράση περιφερειακής πολιτικής της Κοινότητας. Ιδρύθηκε το 1975 με τον Κανονισμό 724/75 για να συμβάλει στην ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής μειώνοντας τις περιφερειακές ανισότητες: *«προορισμός του ΕΤΠΑ είναι να συμβάλλει στη διόρθωση των κυριότερων περιφερειακών ανισοτήτων στην Κοινότητα, συμμετέχοντας στην ανάπτυξη και διαρθρωτική προσαρμογή των καθυστερημένων περιφερειών, καθώς και στη μετατροπή των βιομηχανικών περιοχών που είναι σε παρακμή»*.

Καθοριστικό ρόλο στην προώθηση της περιφερειακής πολιτικής της κοινότητας έπαιξαν:

- α) το *Σχέδιο Werner* (1968), στο οποίο επισημάνθηκε ότι η πραγματοποίηση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης θα ήταν αδύνατη με τις υπάρχουσες περιφερειακές ανισότητες και τονίστηκε η αναγκαιότητα λήψης μέτρων σε κοινοτικό επίπεδο και
- β) η *επιδείνωση των περιφερειακών προβλημάτων μετά την πρώτη διεύρυνση της Κοινότητας (1973)*.

Η ίδρυση του ΕΤΠΑ στηρίχθηκε στην Έκθεση Thompson (1974), η οποία τόνιζε ότι η περιφερειακή πολιτική δεν θα πρέπει να υποκαθιστά, αλλά να συμπληρώνει και να συντονίζει τις εθνικές περιφερειακές πολιτικές (Ανδρικοπούλου, 1995: 149).

Την περίοδο 1975 -1985 διαμορφώνεται σταδιακά η κοινοτική περιφερειακή πολιτική με τις ακόλουθες ημερομηνίες σταθμούς:

- **1975**, ίδρυση του ΕΤΠΑ (Κανονισμός 724/75),
- **1979**, πρώτη τροποποίηση της λειτουργίας του ΕΤΠΑ (Κανονισμός 219/79),
- **1984**, συνολική αναμόρφωση της λειτουργίας του ΕΤΠΑ (Κανονισμός 1787/84),
- **1985**, Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Κανονισμός 2088/85).

⁵ Αποτελεί ένα από τα τρία Διαρθρωτικά Ταμεία, μαζί με το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων

Οι παραπάνω Κανονισμοί εισάγουν σημαντικές βελτιώσεις, τόσο ως προς τη χρηματοδοτική ικανότητα του Ταμείου όσο και ως προς την πρωτοβουλία κι ευθύνη της Επιτροπής στον καθορισμό των κοινοτικών περιφερειακών στόχων και προτεραιοτήτων (Μούσης, 1993: 163)⁶.

Σχετικά με τους τύπους των παρεμβάσεων του ΕΤΠΑ αναφέρεται ότι : «Το ΕΤΠΑ συμμετέχει στη χρηματοδότηση: 1) κοινοτικών προγραμμάτων, 2) εθνικών προγραμμάτων κοινοτικού ενδιαφέροντος, 3) σχεδίων και 4) μελετών» (άρθρο 5).

Η παρέμβαση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης επικεντρώνεται σε ορισμένες θεματικές προτεραιότητες, οι οποίες αντικατοπτρίζουν τη φύση των στόχων «*Σύγκλιση*», «*Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση*» και «*Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία*». Πρόκειται για χρηματοδοτήσεις που αφορούν ⁷:

- επενδύσεις που συμβάλλουν στη δημιουργία βιώσιμων θέσεων απασχόλησης,
- επενδύσεις σε έργα υποδομής,
- μέτρα στήριξης της περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης, που περιλαμβάνουν την παροχή βοήθειας και υπηρεσιών στις επιχειρήσεις, ιδίως στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ),
- την τεχνική βοήθεια.

Σύγκλιση

Στα πλαίσια του στόχου «Σύγκλιση», το ΕΤΠΑ επικεντρώνει την παροχή βοήθειας στην υποστήριξη της ολοκληρωμένης και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, καθώς και στη δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας. Τα επιχειρησιακά προγράμματα των κρατών μελών αποσκοπούν στον εκσυγχρονισμό και τη διαφοροποίηση των περιφερειακών οικονομικών δομών στους ακόλουθους τομείς :

- έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη (Ε & ΤΑ), καινοτομία και επιχειρηματικότητα,

⁶ Μούσης Ν. (1993), «Από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Θεσμοί και Πολιτικές», εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα.

⁷ Κανονισμός (ΕΚ) 1080/2006

- κοινωνία της πληροφορίας,
- περιβάλλον,
- πρόληψη κινδύνων,
- τουρισμός,
- επενδύσεις στον πολιτιστικό τομέα,
- επενδύσεις στις μεταφορές,
- ενέργεια,
- επενδύσεις στην εκπαίδευση,
- επενδύσεις στις υποδομές υγείας και κοινωνικής πρόνοιας,
- άμεση ενίσχυση των επενδύσεων στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ).

Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση

Όσον αφορά το στόχο «Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση», οι ενισχύσεις επικεντρώνονται στους ακόλουθους τρεις τομείς :

- **καινοτομία και οικονομία της γνώσης**, ιδίως στον τομέα της βελτίωσης των δυνατοτήτων περιφερειακής έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας, του επιχειρηματικού πνεύματος και της δημιουργίας νέων χρηματοδοτικών μέσων για τις επιχειρήσεις·
- **περιβάλλον και πρόληψη των κινδύνων**, συμπεριλαμβανομένης της εξυγίανσης των μολυσμένων χώρων γης, της ενθάρρυνσης της ενεργειακής αποδοτικότητας, της προώθησης καθαρών δημόσιων αστικών μεταφορών και της ανάπτυξης σχεδίων για την πρόληψη και την αντιμετώπιση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων·
- **πρόσβαση σε μεταφορές και υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος**, ιδίως με την ενίσχυση των δευτερογενών δικτύων μεταφορών και την προώθηση της πρόσβασης των ΜΜΕ στις τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ).

Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία

Για το στόχο «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία», οι ενισχύσεις του ΕΤΠΑ επικεντρώνονται σε τρεις κλάδους :

- **ανάπτυξη διασυνοριακών οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων**, μέσω κοινών στρατηγικών για τη βιώσιμη εδαφική ανάπτυξη. Πρόκειται για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας, της προστασίας και της διαχείρισης των περιβαλλοντικών και πολιτιστικών πόρων και την ανάπτυξη της συνεργασίας, των ικανοτήτων και της κοινής χρήσης υποδομών.
- **καθιέρωση και ανάπτυξη διακρατικής συνεργασίας**, συμπεριλαμβανομένης και της διμερούς συνεργασίας μεταξύ θαλάσσιων περιφερειών. Οι προτεραιότητες έχουν ως άξονα την καινοτομία, το περιβάλλον, την βελτίωση της προσπελασιμότητας και την βιώσιμη αστική ανάπτυξη.
- **ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της περιφερειακής πολιτικής**. Στόχος είναι να δοθεί προώθηση στη δικτύωση και την ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των αρχών περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης.

Προκειμένου να επιλεγεί ένα έργο, πρέπει να περιλαμβάνει δικαιούχους από τουλάχιστον δύο χώρες, που συνεργάζονται σε δύο τουλάχιστον από τους ακόλουθους τομείς : ανάπτυξη, υλοποίηση, στελέχωση και χρηματοδότηση. Στην περίπτωση διακρατικής συνεργασίας, τα προγράμματα είναι δυνατό να υλοποιηθούν από ένα μόνο κράτος μέλος, εφόσον έχουν υποβληθεί από τουλάχιστον δύο κράτη μέλη. Όταν πρόκειται για δίκτυα συνεργασίας και ανταλλαγής εμπειριών, τα προγράμματα πρέπει να περιλαμβάνουν τουλάχιστον τρεις δικαιούχους από τρεις τουλάχιστον περιφέρειες, τουλάχιστον δύο κρατών μελών, που πρέπει να συνεργάζονται στους παραπάνω τέσσερις τομείς.

Τα *επιχειρησιακά προγράμματα* πρέπει να περιλαμβάνουν τις εξής πληροφορίες:

- ανάλυση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων της ζώνης συνεργασίας,
- αιτιολόγηση των προτεραιοτήτων που επελέγησαν,
- πληροφορίες σχετικά με τους άξονες προτεραιοτήτων και τους ειδικούς στόχους τους,
- κατανομή των τομέων παρέμβασης ανά κατηγορία,
- ένα σχέδιο χρηματοδότησης,
- τις διατάξεις υλοποίησης,
- ενδεικτικό κατάλογο των μεγάλων έργων.

Εδαφικές ιδιαιτερότητες

Το ΕΤΠΑ δίνει ιδιαίτερη προσοχή στις εδαφικές ιδιαιτερότητες. Η δράση του επιδιώκει την αντιμετώπιση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων των αστικών περιοχών. Οι ενέργειες που συνδέονται με την αστική διάσταση ενσωματώνονται στα επιχειρησιακά προγράμματα.

Σχετικά με τις αγροτικές περιοχές και τις περιοχές που σχετίζονται με την αλιεία, οι παρεμβάσεις του ΕΤΠΑ πρέπει να επικεντρώνονται στην οικονομική διαφοροποίηση και συγκεκριμένα στα εξής:

- τις υποδομές βελτίωσης της πρόσβασης,
- τα δίκτυα και τις τηλεπικοινωνίες σε αγροτικές περιοχές,
- την ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων,
- την ενίσχυση των δεσμών μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών,
- την ανάπτυξη του τουρισμού και των αναπτυξιακών έργων σε αγροτικές περιοχές.

Στις περιοχές, οι οποίες παρουσιάζουν φυσικά μειονεκτήματα το ΕΤΠΑ συμβάλλει στη χρηματοδότηση επενδύσεων για τη βελτίωση των υποδομών πρόσβασης, την προώθηση

οικονομικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την πολιτιστική κληρονομιά, την προώθηση της βιώσιμης χρήσης των φυσικών πόρων και την τόνωση του τουριστικού τομέα.

Τέλος, στις ιδιαίτερα αποκεντρωμένες περιφέρειες το ΕΤΠΑ συγχρηματοδοτεί λειτουργικές δαπάνες, καθώς και α) την ενίσχυση των υπηρεσιών μεταφοράς εμπορευμάτων και την αρχική ενίσχυση για υπηρεσίες μεταφορών και β) την ενίσχυση για την αντιμετώπιση προβλημάτων που σχετίζονται με την αποθήκευση, τη συντήρηση εργαλείων παραγωγής και την έλλειψη ανθρώπινου κεφαλαίου στην τοπική αγορά εργασίας.

Οι βασικές αρχές των παρεμβάσεων του ΕΤΠΑ

Οι βασικές αρχές που επιδιώκουν οι παρεμβάσεις του ΕΤΠΑ , είναι οι ακόλουθες:

- **Η συγκέντρωση των παρεμβάσεων στις περιοχές που έχουν προτεραιότητα.** Αυτές είναι οι λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές και οι παρακαμάζουσες βιομηχανικές περιοχές. Η συγκέντρωση ελέγχεται μέσω του συστήματος των ποσοτώσεων ή των «ψαλίδων» και η αποδοτικότητά της επιδιώκεται με την αύξηση των χρηματοδοτικών πόρων και του ποσοστού κοινοτικής συμμετοχής στις δημόσιες δαπάνες (από 30% σε 50% περίπου).
- **Ο πολυετής και ολοκληρωμένος προγραμματισμός.** Αυτός προωθείται με την εισαγωγή των εθνικών και κοινοτικών προγραμμάτων. Ταυτόχρονα προωθούνται α) η ολοκληρωμένη αναπτυξιακή προσέγγιση με την εισαγωγή των ολοκληρωμένων αναπτυξιακών ενεργειών (ΟΑΕ) και των ολοκληρωμένων προγραμμάτων και β) η ενδογενής τοπική ανάπτυξη, με την εισαγωγή μέτρων ανάπτυξης του ενδογενούς δυναμικού, που απευθύνονται κυρίως στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.
- **Ο συντονισμός της κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής,** ο οποίος επιδιώκεται μεταξύ των κοινοτικών πολιτικών αφενός και μεταξύ της κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής και των εθνικών περιφερειακών πολιτικών αφετέρου, προκειμένου να μεγιστοποιηθούν οι επιπτώσεις σε περιφερειακό επίπεδο. Ένα δεύτερο επίπεδο

συντονισμού αφορά στο συντονισμό και τη συνεκτική χρήση των χρηματοδοτικών πόρων των τριών διαρθρωτικών ταμείων και των λοιπών χρηματοδοτικών οργάνων, καθώς και στο συντονισμό μεταξύ της Κοινότητας, των εθνικών και περιφερειακών και τοπικών αρχών. Τέλος, στις παραμεθόριες περιοχές επιδιώκεται ένα επίπεδο συντονισμού σε χωροταξικό επίπεδο, που αφορά το συντονισμό και συνεργασία μεταξύ των περιφερειακών και τοπικών αρχών αυτών των περιοχών.

4. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ (ΕΚΤ)

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο αποτελεί το βασικό μέσο της κοινοτικής κοινωνικής πολιτικής και το μακροβιότερο Ταμείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ίδρυσή του προβλεπόταν από τη συνθήκη της Ρώμης (1957) και θεσμοθετήθηκε το 1960 με πρωταρχικό στόχο την ενίσχυση των εργαζομένων που μετακινούνταν από τη μία περιοχή στην άλλη σε αναζήτηση εργασίας κι εκείνων που χρειάζονταν να αποκτήσουν νέες δεξιότητες σε τομείς που υφίσταντο εκσυγχρονισμό ή μεταβολή στις παραγωγικές μεθόδους ή όπως αναφέρει ο Κανονισμός-Πλαίσιο «*το ΕΚΤ έχει ως πρωταρχική αποστολή τη στήριξη, σε ολόκληρη την Κοινότητα, των δράσεων επαγγελματικής εκπαίδευσης και των ενισχύσεων για την πρόσληψη προσωπικού και τη δημιουργία δραστηριοτήτων ελευθέρων επαγγελματιών, με σκοπό την καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας και της επαγγελματικής ένταξης των νέων*» (στόχοι 3 και 4)⁸.

Στην πρώτη περίοδο λειτουργίας του Ταμείου παρουσιάστηκαν δύο αδυναμίες:

- δυσκολία αναδιανομής των πόρων του, καθώς οι αναπτυγμένες χώρες έπαιρναν μεγαλύτερο μερίδιο σε σχέση με τις λιγότερο αναπτυγμένες,
- η εκ των υστέρων επιχορήγηση των παρεμβάσεων, εμπόδιζε οποιαδήποτε κοινοτική επιρροή στην εκάστοτε εθνική αγορά εργασίας.

⁸ Κανονισμός (ΕΟΚ) αρ. 2052/88, άρθρο 3, παράγραφος 2.

Έτσι, το ΕΚΤ άρχισε να παρακολουθεί τις οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη, προκειμένου να προσαρμόζει τους στόχους και τις πολιτικές του και να βελτιώνεται διαρκώς η αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεών του για τους πολίτες της Ευρώπης.

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο αποτελεί την κύρια πηγή χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση, ενώ παρέχει οικονομική υποστήριξη για την εφαρμογή των Εθνικών Σχεδίων Δράσης για την Απασχόληση και την κοινωνική ενσωμάτωση, καθώς σύμφωνα με την διακήρυξη της Λισσαβόνας τον Μάρτιο του 2000: *«οι άνθρωποι είναι το πολυτιμότερο κεφάλαιο της Ευρώπης και πρέπει να αποτελούν το επίκεντρο των πολιτικών της Ένωσης».*

Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση συνδέει τα 27 κράτη μέλη σε συνεργασία, αυξάνοντας την ικανότητα της Ένωσης να δημιουργεί για τους πολίτες της περισσότερες και καλύτερες θέσεις απασχόλησης και να τους παρέχει τα εφόδια που απαιτούνται για να τις αποκτήσουν.

Οι πόροι του καλύπτουν όλα τα κράτη μέλη και τις περιφέρειες, ιδιαίτερα εκείνες που δεν διαθέτουν υψηλή οικονομική ανάπτυξη. Το Ταμείο συμμετέχει στην υλοποίηση της στρατηγικής «Ανάπτυξη και Εργασία» της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που αποσκοπεί στην βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της Ένωσης, παρέχοντάς τους ειδικευμένες δεξιότητες και καλύτερες προοπτικές απασχόλησης.

Η πρώτη μεταρρύθμιση του ΕΚΤ σημειώνεται το 1971, με στόχο την επέκταση κι ενδυνάμωσή του ως όργανο με εντονότερο ευρωπαϊκό προσανατολισμό. Το Ταμείο διαθέτει πλέον περισσότερους πόρους και οι παρεμβάσεις του επικεντρώνονται στην επίτευξη ισορροπίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας στην Κοινότητα, ενώ εισάγονται και νέες παρεμβάσεις, όπως η ένταξη ατόμων με αναπηρίες στην αγορά εργασίας, το «άνοιγμα» των ενισχύσεων του ΕΚΤ προς τον ιδιωτικό τομέα και η καινοτομία στην κατάρτιση.

Το 1977 γίνεται ιδιαίτερα ορατό το πρόβλημα της ανεργίας στην Ευρώπη και το Ταμείο επικεντρώνεται στη δημιουργία θέσεων εργασίας για ανέργους νέους και γυναίκες ή γυναίκες

που επιθυμούν να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας, για μετανάστες και τις οικογένειές τους. Παράλληλα και σε συνδυασμό με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης που ιδρύθηκε το 1975 το ΕΚΤ φιλοδοξεί να αποτελέσει ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία για την περιφερειακή ανάπτυξη της Ευρώπης στον κοινωνικό τομέα.

Με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986), η οποία αναθεωρεί την Συνθήκη της Ρώμης, μεταβάλλεται και ο ρόλος του ΕΚΤ, καθώς μαζί με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων αποτέλεσαν τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Οι παρεμβάσεις τους αφορούσαν στην:

- ενίσχυση των λιγότερο εύπορων περιφερειών, μέσα από την ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού και κυρίως των ατόμων που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο της ανεργίας·
- καθιέρωση αναπτυξιακών προγραμμάτων για κάθε κράτος μέλος, γνωστά ως Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης, τα οποία προκύπτουν έπειτα από διαπραγματεύσεις με τις Κοινοτικές Αρχές·
- θέσπιση του συμπληρωματικού χαρακτήρα των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης σε σχέση με τον εθνικό αναπτυξιακό προγραμματισμό κάθε κράτους μέλους, ο οποίος θα πρέπει να διασφαλίζει τη συμβατότητα με πτυχές της κοινοτικής στρατηγικής·
- καθιέρωση των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών και καινοτόμων δράσεων και μελετών, που αφορούν σε νέες προσεγγίσεις με έμφαση στην επαγγελματική κατάρτιση και τις πολιτικές απασχόλησης.

Έκτοτε, το ΕΚΤ προσανατολίζει τους στόχους, τις παρεμβάσεις και τους πόρους του στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, ενισχύοντας έτσι την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και συνοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το διάστημα 1988-1993 το ΕΚΤ εντάσσει στις παρεμβάσεις του την κατάρτιση στον δημόσιο τομέα, την κατάρτιση των νέων ως μαθητευόμενων μετά την υποχρεωτική εκπαίδευση και την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας. Επιπλέον, ενισχύει την αυτοαπασχόληση και εισάγει

υπηρεσίες συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού, ενώ δημιουργεί και τις προϋποθέσεις για τη μεταφορά τεχνογνωσίας, σχετικά με τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων παραγωγής, μεταξύ των κρατών μελών.

Οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες «EUROFORM», «NOW» και «HORIZON», στοχεύουν στην απόκτηση νέων δεξιοτήτων, στην αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης για την ενιαία αγορά, στην προώθηση της ισότητας των γυναικών στην αγορά εργασίας και στη βελτίωση των προοπτικών απασχόλησης για άτομα με αναπηρίες ή απειλούμενα με αποκλεισμό.

Την περίοδο 1994-1999, σημειώνονται αλλαγές που αφορούν στην ενσωμάτωση των ατόμων που απειλούνται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας, καθώς και στην προσαρμογή των εργαζομένων στις εξελίξεις της βιομηχανίας και τις αλλαγές των συστημάτων παραγωγής. Οι παρεμβάσεις και οι πόροι του ΕΚΤ επεκτείνονται σε δράσεις που ενισχύουν την έρευνα και την ανάπτυξη στον κοινωνικό τομέα.

Οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες «ADAPT» και «ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ» επιχειρούν να ενισχύσουν την προσαρμογή των εργαζομένων στις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται.

Την εξαετία 2000-2006 το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο επικεντρώθηκε στην παροχή χρηματοδοτικής ενίσχυσης στα έργα επαγγελματικής κατάρτισης, επανεκπαίδευσης και δημιουργίας θέσεων απασχόλησης για τους νέους άνεργους, τους μακροχρόνια άνεργους, τις κοινωνικά μειονεκτικές ομάδες και τις γυναίκες κι έθεσε στο επίκεντρο των παρεμβάσεών του την μείωση των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών ανισοτήτων. Οι ίσες ευκαιρίες για όλους προωθούνται μέσα από την Κοινοτική Πρωτοβουλία «EQUAL».

Για την περίοδο 2007-2013 η Επιτροπή πρότεινε το ΕΚΤ να επικεντρωθεί σε τέσσερις τομείς δράσης:

α) στην βελτίωση της ικανότητας προσαρμογής των εργαζομένων και των επιχειρήσεων.

Προτείνεται να αυξηθεί η επένδυση σε ανθρώπινο δυναμικό μέσω προγραμμάτων δια βίου μάθησης, διαφάνειας των επαγγελματικών προσόντων και ικανοτήτων και της προώθησης του επιχειρηματικού πνεύματος και της καινοτομίας:

β) στην βελτίωση της *πρόσβασης στην απασχόληση και της συμμετοχής στην αγορά εργασίας* των ανέργων, των γυναικών και των μεταναστών·

γ) στην ενίσχυση της *κοινωνικής ένταξης* των μειονεκτικών ατόμων και την καταπολέμηση των διακρίσεων·

δ) στην επιβολή *μεταρρυθμίσεων* στον τομέα της απασχόλησης και της κοινωνικής ένταξης μέσω των εταιρικών σχέσεων.

Οι παραπάνω τομείς δράσης αφορούν το στόχο της «**Σύγκλισης**» για τις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές, όπως είναι οι υποβαθμισμένες αστικές περιοχές, οι αγροτικές περιοχές και οι περιοχές που εξαρτώνται από την αλιεία - όπου αυτή παρουσιάζει κάμψη - και της «**Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας και Απασχόλησης**».

Η χρηματοδότηση του ΕΚΤ έχει τη μορφή μεμονωμένης ή συνολικής μη επιστρεπτέας ενίσχυσης, επιστρεπτέας ενίσχυσης, επιδότησης επιτοκίου, μικροπιστώσεων ή αγοράς αγαθών και υπηρεσιών.

Η συμμετοχή του ΕΚΤ στις δημόσιες δαπάνες ανέρχεται σε 75% για το στόχο «Σύγκλιση» και 50% για το στόχο «Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση».

Η χρηστή διακυβέρνηση και η εταιρική σχέση αποτελούν βασική προτεραιότητα του ΕΚΤ, το οποίο θα πρέπει να δώσει προσοχή στο περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, σύμφωνα με τις ιδιαίτερες θεσμικές ρυθμίσεις κάθε κράτους μέλους. Η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων πρέπει να ενισχυθεί και 2% των πόρων του ΕΚΤ θα διατεθεί στην ανάπτυξη της διοικητικής ικανότητας και των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων από κοινού με τους εργοδότες και τους εργαζόμενους. Τα κράτη-μέλη πρέπει να μεριμνήσουν για την κατάλληλη διαβούλευση των μη κυβερνητικών φορέων σε τοπικό επίπεδο.

5. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ (ΕΓΤΠΕ)

Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων ιδρύθηκε το 1962, ενώ το 1964 έγινε η διάκριση των τμημάτων του σε «Προσανατολισμού» και «Εγγυήσεων». Είναι το χρηματοδοτικό μέσο της αγροτικής πολιτικής και των ενεργειών ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών στο σύνολο της επικράτειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το **Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο – τμήμα Προσανατολισμού** υποστηρίζει τα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης στις επιλέξιμες περιοχές του Στόχου 1.

Το **Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο – τμήμα Εγγυήσεων** παρεμβαίνει στις υπόλοιπες περιοχές.

Η Επιτροπή με τον Κανονισμό της 21^{ης} Ιουνίου 2005 ιδρύει δύο νέα ταμεία για τη χρηματοδότηση των δαπανών της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής: το **Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων** και το **Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης**. Τα δύο ταμεία λειτουργούν βάση παρόμοιου συστήματος, αλλά διατηρούν ορισμένες ιδιομορφίες.

A) Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ)

Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων χρηματοδοτεί κεντρικά τις εξής δαπάνες:

- τη χρηματοδοτική συμμετοχή της Κοινότητας σε μεμονωμένες κτηνιατρικές δράσεις, σε δράσεις ελέγχου στον κτηνιατρικό τομέα και στον τομέα των τροφίμων και ζωοτροφών, σε προγράμματα εξάλειψης και παρακολούθησης των ζωνόσων, καθώς και σε φυτοϋγειονομικά μέτρα·
- την προώθηση γεωργικών προϊόντων απευθείας από την Επιτροπή ή μέσω διεθνών οργανισμών·
- τα μέτρα που θεσπίζονται σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία, με σκοπό να εξασφαλίσουν τη διατήρηση, τον χαρακτηρισμό, τη συλλογή και τη χρησιμοποίηση των γενετικών πόρων στη γεωργία·

- την εγκατάσταση και συντήρηση των γεωργικών συστημάτων λογιστικών πληροφοριών·
- τα συστήματα γεωργικών ερευνών.

ενώ με επιμερισμένη διαχείριση μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής χρηματοδοτεί:

- τις επιστροφές κατά την εξαγωγή γεωργικών προϊόντων προς τρίτες χώρες·
- τις παρεμβάσεις για τη ρύθμιση της αγοράς γεωργικών προϊόντων·
- άμεσες ενισχύσεις που χορηγούνται στους γεωργούς στο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής·
- ορισμένες δράσεις ενημέρωσης και προώθησης για τα γεωργικά προϊόντα στην εσωτερική αγορά της Κοινότητας και στις τρίτες χώρες, οι οποίες υλοποιούνται από τα κράτη μέλη.

B) Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)

Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης χρηματοδοτεί μόνο με επιμερισμένη διαχείριση τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης, που εκτελούνται σύμφωνα με τον προταθέντα κανονισμό της Επιτροπής. Παρεμβαίνει συμπληρώνοντας τις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές δράσεις και συμβάλλει στην υλοποίηση των προτεραιοτήτων της Ένωσης.

Το Ταμείο θα συμβάλει στην επίτευξη τριών στόχων, οι οποίοι συμβαδίζουν με τους τρεις άξονες της αγροτικής πολιτικής, και είναι οι εξής:

- ***βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας και της δασοκομίας, στηρίζοντας την αναδιάρθρωσή τους:*** πρόκειται για την παροχή ενίσχυσης για κάθε μέτρο που αποσκοπεί στη βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού, του φυσικού κεφαλαίου και της ποιότητας της γεωργικής παραγωγής·

- **βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου, στηρίζοντας τη χωροταξική διαχείριση:** η στήριξη πρέπει να συμβάλλει στην αειφόρο ανάπτυξη, ενθαρρύνοντας τους γεωργούς και τους δασοκαλλιεργητές να χρησιμοποιούν μεθόδους χρήσης γης συμβατές με την ανάγκη να διαφυλαχθεί το φυσικό περιβάλλον και τοπίο και να προστατευθούν και να βελτιωθούν οι φυσικοί πόροι.
- **βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και στην ενθάρρυνση της διαφοροποίησης των οικονομικών δραστηριοτήτων:** ο κανονισμός προβλέπει μέτρα για τη διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες, τη στήριξη της ίδρυσης και ανάπτυξης πολύ μικρών επιχειρήσεων, την ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων, την προστασία, αξιοποίηση και διαχείριση της φυσικής και αγροτικής κληρονομιάς και την επαγγελματική κατάρτιση των οικονομικών παραγόντων, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στους παραπάνω τομείς.

6. ΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΜΕΣΟ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΛΙΕΙΑΣ (ΧΜΠΙΑ)

Το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΙΑ) ιδρύθηκε το 1993 για να παρεμβαίνει στο σύνολο των παράκτιων περιοχών, προκειμένου να συμβάλλει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των διαρθρώσεων της αλιείας και την ανάπτυξη βιώσιμων εμπορικών επιχειρήσεων, προσπαθώντας παράλληλα να διατηρήσει την ισορροπία μεταξύ της αλιευτικής ικανότητας και των διαθέσιμων πόρων.

Η Επιτροπή πρότεινε για την περίοδο 2007 – 2013 ένα νέο Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας, το οποίο θα αντικαταστήσει το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας και θα στηρίξει την Κοινή Αλιευτική Πολιτική.

Το νέο Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας παραχωρεί χρηματοδοτική στήριξη για την επίτευξη των ακόλουθων οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών στόχων:

- διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των αλιευτικών δραστηριοτήτων και της βιώσιμης εκμετάλλευσης των αλιευτικών πόρων.

- μείωση των πιέσεων που ασκούνται στα αλιευτικά αποθέματα, με εξισορρόπηση της αλιευτικής ικανότητας του κοινοτικού στόλου και των διαθέσιμων θαλάσσιων πόρων·
- ενίσχυση της ανάπτυξης οικονομικά βιώσιμων επιχειρήσεων στον τομέα της αλιείας, καθώς και της ανταγωνιστικότητας των δομών εκμετάλλευσης των πόρων·
- προώθηση της διατήρησης και της προστασίας του περιβάλλοντος και των θαλάσσιων πόρων·
- προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης στις παράκτιες, θαλάσσιες και λιμναίες περιοχές που εξαρτώνται από την αλιεία και την υδατοκαλλιέργεια και βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης κι εργασίας σ' αυτές τις περιοχές·
- προώθηση της αξιοποίησης των ανθρώπινων πόρων και της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών που απασχολούνται στον κλάδο της αλιείας.

Για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας προβλέπονται πέντε άξονες προτεραιότητας:

- **Μέτρα υπέρ της αναπροσαρμογής του κοινοτικού αλιευτικού στόλου:** θα παρέχεται οικονομική ενίσχυση στους αλιείς και ιδιοκτήτες αλιευτικών σκαφών που ζημιώνονται από τα μέτρα καταπολέμησης της υπερεκμετάλλευσης των πόρων.
- **Υδατοκαλλιέργεια, μεταποίηση και εμπορία:** το ΕΤΑ θα στηρίξει την απόκτηση και χρήση εξοπλισμού και τεχνικών που μειώνουν τις επιπτώσεις της αλιευτικής παραγωγής στο περιβάλλον.
- **Συλλογικές δράσεις:** τα έργα που θα λάβουν ενίσχυση θα είναι αυτά που συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη ή στη διατήρηση των πόρων, στην ενίσχυση της αγοράς αλιευτικών προϊόντων ή στην προώθηση εταιρικών σχημάτων μεταξύ επιστημόνων κι επαγγελματιών του τομέα της αλιείας.
- **Βιώσιμη ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών που εξαρτώνται από την αλιεία:** το ΕΤΑ θα υποστηρίξει μέτρα και πρωτοβουλίες που αποβλέπουν στη διαφοροποίηση κι ενίσχυση

της οικονομικής ανάπτυξης στις περιοχές που επηρεάζονται από την παρακμή των αλιευτικών δραστηριοτήτων.

- **Τεχνική βοήθεια:** το Ταμείο μπορεί να χρηματοδοτήσει δράσεις προετοιμασίας, παρακολούθησης, διοικητικής και τεχνικής στήριξης, αξιολόγησης, δημοσιονομικού και άλλων ελέγχων που είναι απαραίτητοι για την εφαρμογή του κανονισμού που θέτει σε εφαρμογή το νέο Ταμείο.

7. ΤΟ ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ

Η ίδρυση του Ταμείου Συνοχής αποφασίστηκε με τη Συνθήκη του Maastricht (1993), προκειμένου να χρηματοδοτήσει *έργα περιβαλλοντικά* και *έργα υποδομής μεταφορών* στις τέσσερις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες-μέλη: Πορτογαλία, Ισπανία, Ελλάδα και Ιρλανδία, όπου το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ήταν χαμηλότερο από το 90% του κοινοτικού μέσου όρου. Όσον αφορά την οικονομική τους διάρθρωση, οι χώρες αυτές χαρακτηρίζονταν από διαφορετική δομή σε σχέση με τα υπόλοιπα μέλη σε κρίσιμα ζητήματα όπως οι σχέσεις κέντρου-περιφέρειας, οι περιφερειακές ανισότητες, η βαρύτητα της γεωργίας στην οικονομία τους, το επίπεδο των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων, το ποσοστό της παραοικονομίας και την ικανότητα και αποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης.

Η διαφορά του από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης έγκειται στο ότι η χρηματοδότησή του αφορά χώρες και όχι περιφέρειες. Επιπλέον, δεν συντονίζεται με τα υπόλοιπα Διαρθρωτικά Ταμεία και δεν ακολουθεί το κοινό πλαίσιο λειτουργίας τους, ενώ για να λάβουν την ενίσχυσή του οι συγκεκριμένες χώρες θα πρέπει να ακολουθούν μια πολιτική μείωσης των ελλειμμάτων. Οι ενισχύσεις του Ταμείου προϋποθέτουν την σύνταξη κι εφαρμογή ενός συγκεκριμένου προγράμματος σύγκλισης σε εθνικό επίπεδο. Σε περίπτωση που διαπιστωθεί παρέκκλιση από το πρόγραμμα σύγκλισης, το Ταμείο μπορεί να αναστείλει την χρηματοδότησή του.

Τα περιβαλλοντικά έργα που χρηματοδοτεί το Ταμείο Συνοχής, οφείλουν να υποστηρίζουν την υλοποίηση των στόχων της περιβαλλοντικής πολιτικής, όπως αυτοί ορίζονται στο άρθρο 130Ρ της Συνθήκης της Ρώμης: *διατήρηση, προστασία και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, προστασία της υγείας του ανθρώπου και κατοχύρωση της ορθολογικής χρήσης των φυσικών πόρων*. Αυτό διασφαλίζεται με την καθιέρωση διαδικασιών αξιολόγησης των προτεινόμενων έργων, ενώ όλα τα έργα πρέπει να συνοδεύονται από μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Το Ταμείο δίνει προτεραιότητα στην ύδρευση, στην επεξεργασία λυμάτων και στη διάθεση των απορριμμάτων, ενώ επιλέξιμες δράσεις αποτελούν η αναδάσωση, η καταπολέμηση της διάβρωσης του εδάφους και η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος.

Η δημιουργία των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών αποσκοπεί στη μείωση των αποστάσεων μεταξύ των κεντρικών και περιμετρικών περιφερειών της Κοινότητας και στη σύνδεση των μελών της Ε.Ε. με τις εξωτερικές γειτονικές χώρες. Τα έργα αυτά πρέπει να είναι κοινού ενδιαφέροντος και θεωρήθηκε ότι θα βοηθήσουν την ευρωπαϊκή οικονομία να αποκεντρωθεί, ωφελώντας κυρίως τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Χάρη στο Ταμείο Συνοχής οι τέσσερις παραπάνω χώρες κατόρθωσαν να προσεγγίσουν τα κριτήρια σύγκλισης, που καθορίστηκαν στο πλαίσιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης.

8. ΤΑ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ (ΜΟΠ)

Τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα εγκρίνονται το 1985 (Κανονισμός 2088/85) και ξεκινούν το 1986, για μια περίοδο επτά ετών, ως το τέλος του 1992. Αφορούν τις μεσογειακές περιοχές της Κοινότητας (τότε αριθμούσε δέκα χώρες – μέλη), οι οποίες βρίσκονταν στην Ελλάδα, την Ιταλία και τη Γαλλία⁹.

⁹ Το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής των ΜΟΠ περιλαμβάνει το σύνολο της Ελλάδας, το σύνολο του Mezzogiorno (Liguria, Toscana, Umbria, Marche) και δύο ζώνες στην Emilia-Romagna και στο βόρειο τμήμα της Αδριατικής, καθώς και τις γαλλικές περιοχές Languedoc-Roussillon, Provence-Alpes-Cote d'Azur, Aquitaine, Midi-Pyrenees και Κορσική και τα διαμερίσματα Drome και Ardeche. Στην Γαλλία και Ιταλία εξαίρονται τα μεγάλα αστικά κέντρα και οι παράκτιες περιοχές με συνεχή οικιστική δόμηση και διαρκή τουριστική δραστηριότητα.

Τα προγράμματα αυτά δημιουργήθηκαν εξαιτίας των περιφερειακών ανισοτήτων Βορρά-Νότου, των οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων που αντιμετώπιζαν οι συγκεκριμένες περιοχές και της ανησυχίας για την επιδείνωσή τους από την προσχώρηση της Ισπανίας και της Πορτογαλίας. Τον Μάρτιο του 1982 η Ελλάδα υπέβαλε μνημόνιο και οι συζητήσεις επικεντρώθηκαν στον κλάδο της γεωργίας και στο γεγονός ότι τα αγροτικά προϊόντα της Ισπανίας και της Πορτογαλίας θα ανταγωνίζονταν τα αντίστοιχα του Μεσογειακού Νότου. Οι συζητήσεις ολοκληρώθηκαν το 1985 με την έκδοση του Κανονισμού 2088/85, ο οποίος θέσπισε τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα.

Στην εισαγωγή του Κανονισμού εκτιμάται η ανάγκη για μια κοινοτική δράση προς όφελος των νοτίων περιοχών της Κοινότητας, η οποία *«οφείλει να έχει ως στόχο τη βελτίωση των κοινωνικοοικονομικών διαρθρώσεων αυτών των περιοχών, και ιδιαίτερος της Ελλάδας, ούτως ώστε να διευκολυνθεί η προσαρμογή τους στις νέες συνθήκες που δημιουργούνται από την διεύρυνση με τους καλύτερους δυνατούς όρους»*. Η έμφαση στην Ελλάδα δίνεται διότι εκτιμάται ότι *«η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει σημαντικές διαρθρωτικές προσαρμογές»*.

Τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα πρέπει να δίνουν *«μια συνολική απάντηση στην ποικιλία των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι εν λόγω περιοχές»* και να επιδιώκουν τρεις στόχους :

- ***την ανάπτυξη των νοτίων περιοχών***, δηλαδή την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού τους και κυρίως των νέων, την αναδιάρθρωση του παραγωγικού τους δυναμικού (γεωργικού, βιομηχανικού και υπηρεσιών), την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών, νέων υπηρεσιών και νέων τρόπων ζωής και την εξισορρόπηση των αγροτικών περιοχών με τις αστικές ζώνες.
- ***την προσαρμογή των περιοχών στις νέες συνθήκες, διεθνείς και κοινοτικές***, δηλαδή τον εξοπλισμό κι επαναπροσανατολισμό της παραγωγής τους, ώστε να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό.

- *την στήριξη της απασχόλησης και των εισοδημάτων στις μεσογειακές περιοχές*, οι οποίες δυσκολεύονται να προσαρμοστούν, δεδομένου ότι πλήττονται από την γήρανση του πληθυσμού τους κι έχουν έντονο αγροτικό χαρακτήρα.

Επιπλέον, θα πρέπει να προβλέπουν συμπληρωματικές δράσεις, οι οποίες να αφορούν το σύνολο των κλάδων της οικονομικής δραστηριότητας και κυρίως την γεωργία και την αλιεία. Παράλληλα, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η συμβολή των νέων τεχνολογιών και η ενίσχυση του ενεργειακού τομέα, των τηλεπικοινωνιών, της προστασίας του περιβάλλοντος, της κατάρτισης και γενικά των υποδομών.

Κατά την εφαρμογή των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων πρέπει να συνδυαστεί η *«απαίτηση της ευελιξίας»*, προκειμένου να υπάρξει ανταπόκριση στις πραγματικές ανάγκες των περιοχών με την *«απαίτηση της αυστηρότητας»* στην τήρηση των όρων που σχετίζονται με την παροχή κοινοτικής βοήθειας. Έτσι, προκειμένου να διασφαλιστεί η εφαρμογή αυστηρών μεθόδων αξιολόγησης, ελέγχου και παρουσίασης των αποτελεσμάτων πρέπει να ανατεθούν διαχειριστικές κι εκτελεστικές αρμοδιότητες στην Επιτροπή.

Τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα αποτελούνται από πολυετείς δράσεις, που παρουσιάζουν συνοχή μεταξύ τους (άρθρο 4), αλλά και με τις κοινές πολιτικές και συμβάλλουν στην υλοποίηση των στόχων (άρθρο 2). Οι δράσεις αυτές πρέπει να είναι συμπληρωματικές μεταξύ τους και προσαρμοσμένες στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των διαφόρων περιοχών και ζωνών, προκειμένου τα εθνικά και κοινοτικά μέσα να αποκτούν ολοκληρωμένο χαρακτήρα, ενώ θα πρέπει να είναι σύμφωνες με τους κανόνες ανταγωνισμού και με τις αρχές συντονισμού των γενικών καθεστώτων ενισχύσεων περιφερειακής ανάπτυξης.

Οι δράσεις αυτές αφορούν τους εξής τομείς οικονομικής δραστηριότητας:

- γεωργία, αλιεία και συναφείς δραστηριότητες (συμπεριλαμβανομένης της βιομηχανίας γεωργικών προϊόντων και ειδών διατροφής),
- ενέργεια,

- βιοτεχνία και βιομηχανία (συμπεριλαμβανομένων των οικοδομικών και δομικών έργων),
- υπηρεσίες (συμπεριλαμβανομένου του τουρισμού) (*Ανδρικοπούλου, 1995: 216*).

Κατάρτιση - Εφαρμογή

Τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα υποβάλλονται πριν από το τέλος του 1986 από τις τρεις χώρες και καταρτίζονται στο κατάλληλο γεωγραφικό επίπεδο από τις περιφερειακές ή άλλες αρχές που ορίζονται από το ενδιαφερόμενο κράτος – μέλος (άρθρο 5).

Τα ενδιαφερόμενα κράτη ενημερώνουν την Επιτροπή για την προετοιμασία των προγραμμάτων και αυτή διαθέτει την απαραίτητη τεχνική βοήθεια. Έπειτα, η Επιτροπή εξετάζει τα προγράμματα προκειμένου να προσδιοριστούν α) η συμφωνία τους με τον Κανονισμό (2088/85) και β) οι δράσεις που αποτελούν αντικείμενο χρηματοδότησης της Κοινότητας (άρθρο 6).

Το ύψος της χρηματοδότησης καθορίζεται ανάλογα με τις πραγματικές ανάγκες των περιφερειών, με προτεραιότητα τις μειονεκτικές περιοχές και τις περιοχές που θίγονται περισσότερο από την διεύρυνση. Παράλληλα, λαμβάνεται υπόψη η ποιότητα των δράσεων, η έκταση της προσπάθειας, η συνοχή του μηχανισμού για το συντονισμό και την κινητοποίηση των τοπικών πρωτοβουλιών, καθώς και η καταλληλότητα των κοινοτικών μέσων, ενισχύσεων ή δανείων.

Στη συνέχεια θεσμοθετείται ειδικό όργανο, η Συμβουλευτική Επιτροπή των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων, η οποία αποτελείται από εκπροσώπους των κρατών – μελών και έναν εκπρόσωπο της Επιτροπής Περιφερειών και συμμετέχει στις διαδικασίες έγκρισης των προγραμμάτων με γνωμοδοτική αρμοδιότητα (άρθρο 7). Κατά την διάρκεια της προετοιμασίας και υλοποίησης των προγραμμάτων η Επιτροπή και η Επιτροπή των Περιφερειών εξασφαλίζουν τον απαραίτητο συντονισμό για την εξασφάλιση της συνοχής στην κοινοτική χρηματοδοτική συνδρομή (άρθρο 8).

Μόλις εγκριθεί το πρόγραμμα δημιουργείται μια Επιτροπή Παρακολούθησης, η οποία βοηθάει το κράτος-μέλος στην εκτέλεσή του. Οι λεπτομέρειες εκτέλεσης κάθε προγράμματος προβλέπονται σε μια «Προγραμματισμένη Σύμβαση» ανάμεσα στην Επιτροπή και τα ενδιαφερόμενα μέλη (κράτη - μέλη, περιφερειακές αρχές ή κάθε άλλη αρχή που ορίζει το κράτος-μέλος) (άρθρο 9).

Τέλος, από το 1987 η Επιτροπή θα συντάσσει κάθε χρόνο λεπτομερή έκθεση για την εκτέλεση των προγραμμάτων και θα κάνει εκτιμήσεις για την πορεία τους, ενώ θα πρέπει να τηρείται διαρκώς ενήμερη για τις εξελίξεις τους από το ενδιαφερόμενο κράτος-μέλος. Αν το θεωρεί σκόπιμο μπορεί να προβαίνει σε ελέγχους και επαληθεύσεις σε συνεργασία με το κράτος-μέλος, ενώ σε περίπτωση που διαπιστωθούν ανωμαλίες στην διαχείριση κι εκτέλεση των προγραμμάτων, μπορεί να αναστείλει και να μειώσει ή ακόμη και να καταργήσει τις προβλεπόμενες χρηματοδοτήσεις.

Χρηματοδότηση

Τα χρηματοδοτικά μέσα των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων είναι τα εξής (άρθρο 3):

- πρόσθετοι ειδικοί πόροι του κοινοτικού προϋπολογισμού, που ανέρχονται σε 1,6 δις ECU,
- πόροι από τα διαρθρωτικά ταμεία (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΕΓΤΠΕ – Π), που ανέρχονται σε 2,5 δις ECU,
- δάνεια της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, που ανέρχονται σε 2,5 δις ECU.

Συνολικά προβλέπονται 6,6 δις ECU από τα οποία 4,1 είναι νέοι πόροι και 2,5 είναι δάνεια.

Η κατανομή των 6,6 δις ECU στις τρεις χώρες είχε ως εξής :

Γαλλία, 1,1 δις ECU

Ελλάδα, περίπου 2,5 δις ECU

Ιταλία, 2,9 δις ECU

9. Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Η Επιτροπή των Περιφερειών θεσμοθετείται με την Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, ύστερα από πίεση των χωρών με ομοσπονδιακή δομή ή με αυτόνομες περιοχές και ως αποτέλεσμα της υιοθέτησης της αρχής της επικουρικότητας, η οποία αναγάγει τις περιφέρειες σε εταίρο ικανό να αντιμετωπίσει τα όποια προβλήματα ανακύπτουν σε περιφερειακό επίπεδο.

Η Επιτροπή αποτελείται από αντιπροσώπους των *οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και περιφερειακής διοίκησης*¹⁰, οι οποίοι ασκούν τα καθήκοντά τους χωρίς καμία δέσμευση με γνώμονα την εξυπηρέτηση του κοινού συμφέροντος.

Ωστόσο, υπάρχει σημαντική απόσταση μέχρι να μπορέσουν οι περιφέρειες να εκπροσωπούνται στα πλαίσια ενός ομοσπονδιακού σχήματος οργάνωσης της Κοινότητας, αφού όπως αναφέρει ο Μαραβέγιας: *«η δημιουργία της Επιτροπής των Περιφερειών, μολονότι συνιστά σημαντική εξέλιξη, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως επαρκής απάντηση στις αυξανόμενες πιέσεις των Ευρωπαϊκών περιφερειών για αποτελεσματικότερη συμμετοχή στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Καθώς οι περιφέρειες αναδεικνύονται σε “πολιτική μονάδα” στον ευρωπαϊκό χώρο με διεκδίκηση νέου πολιτικού ρόλου και εξουσιών, η ενοποιητική διαδικασία θα πρέπει να διαμορφώσει νέες δυνατότητες θεσμικής έκφρασης για τις περιφέρειες»* (Χριστοδουλίδης-Στεφάνου, 1993: 352-353)¹¹.

Το Συμβούλιο και η Επιτροπή ζητούν τη γνώμη της Επιτροπής Περιφερειών στις περιπτώσεις που προβλέπεται και σε όσες κρίνεται σκόπιμο, ενώ η Επιτροπή μπορεί να εκφράσει τη γνώμη της χωρίς να της έχει ζητηθεί αν θεωρήσει ότι διακυβεύονται συγκεκριμένα περιφερειακά ζητήματα.

¹⁰ Ελληνική απόδοση του όρου “regional and local bodies” της Συνθήκης

¹¹ Χριστοδουλίδης Θ. – Στεφάνου Κ., (1993), «Η Συνθήκη του Μάαστριχτ. Συνθετική Θεώρηση», εκδ. Σιδέρης, Αθήνα.

10. Η ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ NUTS 1, NUTS 2, NUTS 3

Η Ευρωπαϊκή Ένωση εισήγαγε την γεωγραφική διαίρεση του εδάφους της σε επίπεδα προκειμένου να εναρμονιστούν η συλλογή, η μετάδοση και η δημοσίευση των εθνικών και κοινοτικών στατιστικών.

Η NUTS ταξινόμηση διαιρεί το οικονομικό έδαφος των κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένων των περιοχών τους που ξεπερνούν τα γεωγραφικά τους όρια, όπως ο εναέριος χώρος, τα χωρικά ύδατα και η υφαλοκρηπίδα, τα εδαφικά περικλειστα εδάφη (πρεσβείες, προξενεία και στρατιωτικές βάσεις), ή οι φυσικοί πόροι που βρίσκονται στα διεθνή ύδατα και γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης από τους κατοίκους των περιοχών αυτών.

Προκειμένου να είναι συγκρίσιμες οι περιφερειακές στατιστικές, θα πρέπει οι γεωγραφικές περιοχές να είναι συγκρίσιμες σε όρους πληθυσμού. Η NUTS ταξινόμηση υποδιαιρεί κάθε κράτος μέλος σε τρία επίπεδα: NUTS 1, 2 και 3. Το δεύτερο και τρίτο επίπεδο είναι υποδιαιρέσεις του πρώτου και δεύτερου επιπέδου αντίστοιχα. Τα κράτη μέλη μπορούν να προχωρήσουν σε επιπλέον υποδιαίρεση του επιπέδου 3.

Η NUTS ταξινόμηση έχει ως εξής¹²:

Επίπεδο	Ελάχιστος πληθυσμός	Μέγιστος πληθυσμός
NUTS 1	3.000.000	7.000.000
NUTS 2	800.000	3.000.000
NUTS 3	150.000	800.000

Αν όλος ο πληθυσμός μιας χώρας είναι μικρότερος από τον ελάχιστο πληθυσμό ενός επιπέδου NUTS, τότε ολόκληρο το κράτος μέλος αποτελεί μια NUTS εδαφική μονάδα του συγκεκριμένου επιπέδου.

Εάν για ένα δεδομένο επίπεδο στην ταξινόμηση, δεν υπάρχει καμία διοικητική μονάδα επαρκούς μεγέθους σε ένα κράτος μέλος, εκείνο το επίπεδο πρόκειται να καθορισθεί με τη

¹² Κανονισμός (ΕΚ) 1059/2003

συνάθροιση ενός επαρκούς αριθμού μικρότερων γειτονικών διοικητικών μονάδων. Οι προκύπτουσες αθροισμένες μονάδες είναι γνωστές ως "μη-διοικητικές μονάδες".

Πριν τη διεύρυνση της 1ης Μαΐου 2004 (ΕΕ - 15), η διοικητική διαίρεση σύμφωνα με την ταξινόμηση NUTS είχε ως εξής:

NUTS 1: "Gewesten/Regions στο Βέλγιο "Länder" στη Γερμανία, "Continente", "Regiã dos Açores" και "Regiao da Madeira" στην Πορτογαλία, "Scotland, Wales, Northern Ireland" και "Government Office Regions of England", στο Ηνωμένο Βασίλειο.

NUTS 2: "Provincies/Provinces" στο Βέλγιο, "Regierungsbezirke" στη Γερμανία, "Περιφέρειες" στην Ελλάδα, "Comunidades y ciudades autonomas" στην Ισπανία, "Régions" στη Γαλλία, "Regions" στην Ιρλανδία, "Regioni" στην Ιταλία, "Provincies" στις Κάτω Χώρες, "Länder" στην Αυστρία.

NUTS 3: "arrondissements" στο Βέλγιο, "amtskommuner" στη Δανία, "Kreise/kreisfreie Städte" στη Γερμανία, "νομοί" στην Ελλάδα "provincias" στην Ισπανία "départements" στη Γαλλία, "regional authority regions" στην Ιρλανδία, "provincie" στην Ιταλία, "län" στη Σουηδία "maakunnat/landskapen" στη Φινλανδία.

11. ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΝ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στοχεύει στην οικονομική και κοινωνική σύγκλιση και κατευθύνει τις χρηματοδοτήσεις των διαρθρωτικών ταμείων της στις μειονεκτικές περιοχές με βάση την κατανομή τους σε 6 στόχους προτεραιότητας.

Στόχος 1: προώθηση της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των περιφερειών με αναπτυξιακή καθυστέρηση. Πρόκειται για περιφέρειες επιπέδου NUTS II, όπου το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι χαμηλότερο από το 75% του κοινοτικού μέσου όρου¹³.

Στόχος 2: ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής ανασυγκρότησης των περιφερειών που πλήττονται από βιομηχανική παρακμή. Πρόκειται για περιφέρειες των οποίων η οικονομική

¹³ Σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΟΚ) αρ. 2052/88, άρθρο 8.

τους δραστηριότητα βασιζόταν στη βιομηχανία και τη μεταποίηση και αντιμετωπίζουν πλέον διαρθρωτικά προβλήματα, είτε λόγω της εξάντλησης των φυσικών πόρων, είτε λόγω του ανταγωνισμού από προϊόντα υποκατάστασης.

Στόχος 3: καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας, επαγγελματική ένταξη των νέων και ένταξη των ατόμων που απειλούνται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας.

Στόχος 4: προσαρμογή των εργαζομένων στις μεταβολές της βιομηχανίας και των συστημάτων παραγωγής, λαμβάνοντας προληπτικά μέτρα κατά της ανεργίας.

Στόχος 5α και 5β: εκσυγχρονισμός και ανάπτυξη του αγροτικού τομέα μέσω 1) αναπροσαρμογής των διαρθρώσεων στην παραγωγή, εμπορία, και μεταποίηση των γεωργικών, δασικών και αλιευτικών προϊόντων και 2) προώθησης της ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών που χαρακτηρίζονται από υψηλό ποσοστό αγροτικής απασχόλησης, αλλά χαμηλό επίπεδο αγροτικού κατά κεφαλήν εισοδήματος.

Ο στόχος 5β συμπληρώνει το στόχο 1 και αφορά τις αγροτικές περιοχές που βρίσκονται εκτός των περιφερειών του στόχου 1.

Στόχος 6: προώθηση της ανάπτυξης των πολύ αραιοκατοικημένων περιοχών των βόρειων χωρών μέσα από:

- την επίλυση ειδικών προβλημάτων
- την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων
- την βελτίωση των υποδομών.

Οι στόχοι 1, 2, 5β και 6 έχουν μόνο χωρική διάσταση, αφορούν δηλαδή μόνο ορισμένες επιλέξιμες περιοχές ή τμήματα άλλων επιλέξιμων περιοχών. Αντίθετα, οι υπόλοιποι στόχοι 3, 4 και 5^α έχουν εφαρμογή σε ολόκληρο το έδαφος της Ένωσης (Κόνσολας, 1997: 328-331).

Οι παραπάνω στόχοι προτεραιότητας περιορίστηκαν σε 3 για την περίοδο 2000-2006.

Συγκεκριμένα:

Στόχος 1: ανάπτυξη και διαρθρωτική προσαρμογή των περιφερειών που βρίσκονται σε αναπτυξιακή καθυστέρηση.

Στόχος 2: οικονομική και κοινωνική ανασυγκρότηση των περιοχών που αντιμετωπίζουν διαρθρωτικά προβλήματα.

Στόχος 3: προσαρμογή και εκσυγχρονισμός των πολιτικών και των συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης (Κωστόπουλος, 2002: 90).

12. Η ΛΕΥΚΗ ΒΙΒΛΙΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΤΗΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Η Λευκή Βίβλος για την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση δημοσιεύτηκε το 1993 προκειμένου να αποτελέσει ένα πλαίσιο για την δράση της Κοινότητας και τις επιλογές των κρατών μελών έως το 2000.

Στόχος της *η ανάπτυξη των ευρωπαϊκών οικονομιών*, προκειμένου να μπορέσουν να αντεπεξέλθουν στον διεθνή ανταγωνισμό και *η καταπολέμηση της ανεργίας*. Οι λύσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας, θα πρέπει να αναζητηθούν στην οικονομία της Κοινότητας η οποία θα πρέπει να είναι:

- **υγιής**, σύμφωνα με τα κριτήρια της σύγκλισης που τίθενται στη συνθήκη του Maastricht·
- **ανοιχτή**, έτοιμη να αναπτύξει σχέσεις με τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και της Μεσογείου και να αντιμετωπίσει τις αλλαγές στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές·
- **αποκεντρωμένη**, σύμφωνα με τη λογική της ενιαίας αγοράς·
- **περισσότερο ανταγωνιστική**, ώστε να αποκομίζει τα πλεονεκτήματα της εσωτερικής αγοράς και να εντείνει την ερευνητική προσπάθεια και συνεργασία·
- **αλληλέγγυα**, προκειμένου να αντιμετωπίζει τις ανεπάρκειες της αγοράς, που έχουν άνισες επιπτώσεις στις διάφορες κοινωνικές ομάδες αλλά και μεταξύ πόλεων και περιφερειών.

Ωστόσο, επειδή η ανάπτυξη από μόνη της δεν αποτελεί τη λύση στο πρόβλημα της ανεργίας, υπάρχει ανάγκη να ληφθούν μέτρα υπέρ της απασχόλησης. Προτεραιότητα των μέτρων αυτών θα πρέπει να είναι:

- η στήριξη της δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης·
- η αύξηση της ευελιξίας, τόσο στην αγορά εργασίας όσο και στο εσωτερικό της κάθε επιχείρησης·
- η αύξηση της αποκέντρωσης και της πρωτοβουλίας σε επίπεδο «δεξαμενών εργασίας», με στόχο την αποτελεσματικότερη λειτουργία της αγοράς κι έμφαση στην ποιοτική στάθμη και τη συμβατότητα της εκπαίδευσης·
- η μείωση του σχετικού κόστους της εργασίας μερικής ειδίκευσης·
- η ανανέωση των πολιτικών για την απασχόληση·
- μέτρα για την αντιμετώπιση νέων αναγκών, όπως η παροχή κινήτρων για την τόνωση της ζήτησης εργασίας και ενισχύσεις για τη δημιουργία επιχειρήσεων και την κατάρτιση για την τόνωση της προσφοράς.

Όσον αφορά την κοινοτική δράση, αυτή θα πρέπει να επικεντρωθεί σε πέντε κατευθύνσεις:

- αποκόμιση των πλεονεκτημάτων της μεγάλης αγοράς,
- στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων,
- συνέχιση του κοινωνικού διαλόγου,
- δημιουργία κύριων ευρωπαϊκών δικτύων υποδομών και
- προετοιμασία και θεμελίωση της κοινωνίας της πληροφορίας.

Η Λευκή Βίβλος λειτουργεί ως οδηγός για τις μελλοντικές δράσεις της Κοινότητας και προτείνει δύο άξονες παρέμβασης, οι οποίοι αποτελούν το κλειδί της ανταγωνιστικότητας:

Αναπτυξιακός άξονας I: *τα πληροφοριακά δίκτυα,*

Αναπτυξιακός άξονας II: *τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών κι ενέργειας.*

Η ανάπτυξη των τεχνολογιών της πληροφορίας αφενός έχει αρνητικές επιπτώσεις για την απασχόληση, αφού είναι πλέον δυνατή η μεταφορά ορισμένων δραστηριοτήτων σε χώρες που διαθέτουν φτηνό εργατικό δυναμικό κι αφετέρου συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγικότητας διατηρώντας ή δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να ανταποκριθεί στην πρόκληση αυτή περιορίζοντας τις αρνητικές επιπτώσεις και αντλώντας σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα.

Όσον αφορά τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών κι ενέργειας, αυτά θα συμβάλλουν στην βελτίωση της ποιότητας ζωής στην Ευρώπη, εξασφαλίζοντας μια ισόρροπη χωροταξική οργάνωση του ευρωπαϊκού χώρου, ασφαλέστερη, φθηνότερη και καλύτερη κυκλοφορία και γεφύρωση με τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Όπως αναφέρει ο Μούσης: *«η ολοκλήρωσητης εσωτερικής αγοράς θα αποδώσει όλα τα οικονομικά και κοινωνικά αποτελέσματά της, μόνον όταν οι φορείς θα έχουν στη διάθεσή τους διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφοράς, τηλεπικοινωνίας κι ενέργειας, που θα αξιοποιούν τα υφιστάμενα νομικά μέσα που έχουν θεσπιστεί για τη λειτουργία της αγοράς» (Μούσης, 1993: 119-120).*

Η δημιουργία των διευρωπαϊκών δικτύων προβλεπόταν στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το 1990 το Συμβούλιο αποδέχθηκε το σχέδιο ανάπτυξης τραίνων υψηλής ταχύτητας. Τρία χρόνια αργότερα, το 1993 ενέκρινε τρία ρυθμιστικά σχέδια με αντικείμενο: τις συνδυασμένες μεταφορές, τις οδικές αρτηρίες και τους πλωτούς δρόμους, ενώ το 1994 εξετάζει σχέδια για την κλασική σιδηροδρομική υποδομή, την υποδομή των αεροδρομίων και τη λιμενική υποδομή. Την ίδια χρονιά παρουσιάζονται το ρυθμιστικό σχέδιο και τα έργα κοινού ενδιαφέροντος για την ηλεκτρική ενέργεια και το φυσικό αέριο.

13. ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ

Η Επιτροπή μπορεί να προτείνει στα κράτη-μέλη με δική της πρωτοβουλία ειδικά μέσα κοινοτικής διαρθρωτικής πολιτικής, προκειμένου να στηρίξει ενέργειες, οι οποίες: 1) συμβάλλουν στην επίλυση προβλημάτων που συνδέονται με την υλοποίηση άλλων κοινοτικών

πολιτικών, 2) ευνοούν την εφαρμογή κοινοτικών πολιτικών, 3) συμβάλουν στην επίλυση προβλημάτων, που είναι κοινά σε ορισμένες κατηγορίες περιφερειών. Οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες για την περίοδο 1989-1993 ήταν οι εξής:

Rechar: αναδιάρθρωση των ανθρακοφόρων περιφερειών·

Envireg: περιφερειακές δράσεις για το περιβάλλον·

Interreg: διασυνοριακή συνεργασία εν όψει της κατάρτησης των συνόρων στα πλαίσια της ολοκλήρωσης της αγοράς·

Regis: ενίσχυση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των ιδιαίτερα απομακρυσμένων περιφερειών·

Regen: ενσωμάτωση απομακρυσμένων περιφερειών σε δίκτυα φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας·

Euroform: ανάπτυξη νέων εξειδικεύσεων και νέων ευκαιριών απασχόλησης·

Now: προώθηση ίσων ευκαιριών για τις γυναίκες στους τομείς επαγγελματικής κατάρτισης και απασχόλησης·

Horizon: βελτίωση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας ατόμων με ειδικές ανάγκες ή κοινωνικά αποκλεισμένων ατόμων·

Stride: ενίσχυση της ικανότητας για καινοτομία στις περιφέρειες των στόχων 1 και 2·

Prisma: ενίσχυση των επιχειρήσεων των λιγότερο ευνοημένων περιφερειών της Κοινότητας, ώστε να επωφεληθούν από την ολοκλήρωση της αγοράς·

Telematique: προώθηση της χρήσης προηγμένων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών στις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της Κοινότητας·

Leader: προώθηση της ολοκληρωμένης προσέγγισης στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης, μέσω πρωτοβουλιών ομάδων τοπικής δράσης·

Την περίοδο 1994-1999 διατηρούνται οι προηγούμενες πρωτοβουλίες, ενώ προστίθενται και κάποιες νέες στις ήδη υπάρχουσες:

Interreg/Regen: συνεργασία και διαπεριφερειακά, διασυνοριακά, διακρατικά δίκτυα·

Leader: αγροτική ανάπτυξη·

Regis: ιδιαίτερα απομακρυσμένες περιφέρειες·

Now/Horizon/Youthstart: πρωτοβουλία για την απασχόληση και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού·

Adapt/Rechar/Resider/Konver/Retex/Κλωστοϋφαντουργία-ένδυση στην Πορτογαλία,

MME: διαχείριση βιομηχανικών μεταβολών·

Urban: οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των αστικών συνοικιών που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα, με σκοπό την προώθηση μιας αειφόρου αστικής ανάπτυξης·

Pesca: ανασυγκρότηση του τομέα της αλιείας (*Ανδρικοπούλου-Καυκαλάς, 2000: 351*).

Τον Μάρτιο του 2000 με τις αποφάσεις του Βερολίνου οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες περιορίζονται σε 4 από 13:

Interreg III

Urban

Leader + και

Equal: διεθνική συνεργασία για την προώθηση νέων μεθόδων και πρακτικών καταπολέμησης των πάσης φύσεως διακρίσεων και ανισοτήτων στην αγορά εργασίας (*Κωστόπουλος, 2002: 99*).

Γ ΜΕΡΟΣ

14. ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ PHARE

Το πρόγραμμα Phare δημιουργήθηκε το 1989, προκειμένου να στηρίξει οικονομικά τη διαδικασία μεταρρύθμισης του οικονομικού και πολιτικού περιβάλλοντος της Πολωνίας και της Ουγγαρίας κι εξελίχθηκε στο κυριότερο χρηματοδοτικό μέσο προενταξιακής χρηματοδοτικής βοήθειας προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, ενώ πλέον έχει επεκταθεί και στις υποψήφιες χώρες των Δυτικών Βαλκανίων.

Το πρόγραμμα έχει δύο προτεραιότητες:

α) Ενίσχυση της δημόσιας διοίκησης των υποψήφιων χωρών, προκειμένου να μπορέσουν να εφαρμόσουν το κοινοτικό κεκτημένο. Επιπλέον, βοηθά τις διοικήσεις τους (εθνικές και περιφερειακές), καθώς και τους ρυθμιστικούς κι ελεγκτικούς φορείς τους να εξοικειωθούν με τους κοινοτικούς στόχους και διαδικασίες.

β) Ευθυγράμμιση της βιομηχανίας και των βασικών υποδομών της με τους κοινοτικούς κανόνες, μέσα από τις αναγκαίες επενδύσεις, κυρίως στους τομείς όπου οι κοινοτικοί κανόνες γίνονται όλο και αυστηρότεροι όπως το περιβάλλον, οι μεταφορές, η ποιότητα των προϊόντων κλπ¹⁴.

Το πρόγραμμα Phare από το 2000, απέκτησε νέες αρμοδιότητες, σχετικά με:

- την επικέντρωση των προγραμμάτων στις προτεραιότητες σχετικά με την εφαρμογή του κεκτημένου·
- την βελτίωση της εκτέλεσης του προϋπολογισμού·
- την αύξηση του μεγέθους των προγραμμάτων·
- τη συνέχιση της αποκεντρωμένης διαχείρισης, προς όφελος των δικαιούχων χωρών.

¹⁴ Κανονισμός (ΕΟΚ) 3906/89.

Χρηματοδότηση

Η βοήθεια μέσω του προγράμματος Phare χορηγείται με τη μορφή επιστρεπτέων ενισχύσεων και λιγότερο με τη μορφή δανείων την οποία είτε παρέχει η Κοινότητα μόνη της, ή από κοινού με τα κράτη μέλη, είτε με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, με τρίτες χώρες ή με άλλους οργανισμούς των δικαιούχων χωρών.

Μεγάλο μέρος των επενδύσεων συγχρηματοδοτείται από τη Διεθνή Τράπεζα, την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

Μετά τη δημοσίευση της Agenda 2000 το Phare μεταμορφώθηκε σε διαρθρωτικό ταμείο, το οποίο επικεντρώθηκε στην προετοιμασία των υποψηφίων προς ένταξη χωρών, ενισχύοντας την οικονομική ανάπτυξη. Παράλληλα, συμπληρώθηκε από το Προενταξιακό Διαρθρωτικό Μέσο (ISPA) και το Προενταξιακό Γεωργικό Μέσο (SAPARD), τα οποία καταρτίστηκαν για την περίοδο 2000-2006 και αντικαταστάθηκαν από το Μέσο Προενταξιακής Βοήθειας (IAP) για την περίοδο 2007-2013.

Οι χώρες οι οποίες επωφελήθηκαν από το πρόγραμμα Phare είναι η Βουλγαρία, η Εσθονία, η Κροατία, η Κύπρος, η Λετονία, η Λιθουανία, η Μάλτα, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Ρουμανία, η Σλοβενία, η Σλοβακία και η Τσεχική Δημοκρατία, ενώ η Τουρκία λαμβάνει μια ειδική προενταξιακή ενίσχυση.

15. ΠΡΟΕΝΤΑΞΙΑΚΟ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟ ΜΕΣΟ, ISPA

Προκειμένου να προετοιμαστεί και να ενισχυθεί η ένταξη των υποψηφίων χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης την περίοδο 2000-2006, η Ευρωπαϊκή Ένωση προχώρησε στη δημιουργία του ISPA (Προενταξιακό Διαρθρωτικό Μέσο), συμπληρώνοντας το πρόγραμμα Phare.

Το ISPA περιορίζεται σε σχέδια για το περιβάλλον και τις μεταφορές¹⁵.

¹⁵ Κανονισμός (ΕΚ) 1267/99.

Όσον αφορά τον *τομέα του περιβάλλοντος* η Κοινοτική συνδρομή αφορά περιβαλλοντικά έργα που επιτρέπουν στις δικαιούχες χώρες να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την περιβαλλοντική νομοθεσία και τις εταιρικές σχέσεις για την προσχώρηση.

Στον *τομέα των μεταφορών* το ISPA παρέχει ενίσχυση στις δικαιούχες χώρες για την ανάπτυξη των υποδομών του τομέα, ευνοώντας κυρίως τους βιώσιμους τρόπους μετακίνησης.

Είναι απαραίτητο να υπάρχει ισορροπία ανάμεσα στα έργα των δύο τομέων, ενώ μπορεί και να χορηγηθεί συνδρομή για:

- προπαρασκευαστικές μελέτες σχετικές με τα επιλέξιμα μέτρα·
- μέτρα τεχνικής στήριξης, συμπεριλαμβανομένων των ενεργειών πληροφόρησης και διαφήμισης.

Η Επιτροπή κατανέμει τους πόρους του ISPA μεταξύ των δικαιούχων χωρών με βάση το κριτήριο του πληθυσμού, τη γεωγραφική έκταση και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης. Το ποσοστό της κοινοτικής συνδρομής μπορεί να αντιπροσωπεύει μέχρι το 75% των δημοσίων δαπανών, αλλά μπορεί να φτάσει και το 85% αν η Επιτροπή κρίνει ότι είναι απαραίτητο για την υλοποίηση των στόχων του ISPA.

16. ΜΕΣΟ ΠΡΟΕΝΤΑΞΙΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, SAPARD

Το SAPARD είναι ένα πλαίσιο κοινοτικής ενίσχυσης της γεωργίας και της αειφόρου αγροτικής ανάπτυξης, το οποίο όπως και το ISPA χορηγούνταν στις υπονήφιεες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης την περίοδο 2000-2006, κατά την προενταξιακή τους πορεία, συμπληρώνοντας το πρόγραμμα Phare.

Η ενίσχυση της γεωργίας και της αγροτικής ανάπτυξης επικεντρώνεται στις εξής ενέργειες:

- επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις,
- βελτίωση της μεταποίησης και της εμπορίας γεωργικών και αλιευτικών προϊόντων,
- βελτίωση των δομών για τον ποιοτικό, κτηνιατρικό και φυτοϋγειονομικό έλεγχο για την ποιότητα των τροφίμων και την προστασία των καταναλωτών,

- μέθοδοι γεωργικής παραγωγής, προσαρμοσμένες στην προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρηση της υπαίθρου,
- ανάπτυξη και διαφοροποίηση οικονομικών δραστηριοτήτων,
- δημιουργία υπηρεσιών αντικατάστασης και διαχείρισης γεωργικών εκμεταλλεύσεων,
- σύσταση ομάδων παραγωγών,
- ανακαίνιση και ανάπτυξη χωριών, προστασία και διατήρηση της κληρονομιάς της υπαίθρου,
- βελτίωση της γης και αναδάσμος,
- δημιουργία κι ενημέρωση κτηματολογίων,
- βελτίωση της επαγγελματικής κατάρτισης,
- ανάπτυξη και βελτίωση της αγροτικής υποδομής,
- διαχείριση των αγροτικών υδάτινων πόρων,
- δασοκομία, επενδύσεις για δασικές εκμεταλλεύσεις σε ιδιωτικές δασικές εκτάσεις, μεταποίηση και εμπορία δασοκομικών προϊόντων,
- τεχνική βοήθεια για τα μέτρα που καλύπτονται από το SAPARD¹⁶.

17. ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ, CARDS

Το πρόγραμμα CARDS δημιουργήθηκε με σκοπό τη συμμετοχή των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης στη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Όπως το ISPA και το SAPARD συμπλήρωσε το Phare κατά την περίοδο 2000-2006.

Από το πρόγραμμα επωφελήθηκαν η Αλβανία, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Κροατία, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας και η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας.

¹⁶ Κανονισμός (ΕΚ) 1268/99.

Η κοινοτική βοήθεια μπορεί να έχει τη μορφή επενδυτικών προγραμμάτων και προγραμμάτων θεσμικής ανάπτυξης, ενώ προϋποθέσεις για την παροχή κοινοτικής βοήθειας είναι ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των μειονοτήτων, των δημοκρατικών αρχών, του κράτους δικαίου, των θεμελιωδών ελευθεριών καθώς και η εφαρμογή των προβλεπόμενων δημοκρατικών, θεσμικών και οικονομικών μεταρρυθμίσεων.

Τα πρόγραμμα στοχεύει στα εξής:

- την ανασυγκρότηση,
- την σταθεροποίηση της περιοχής,
- την παροχή βοήθειας για την επιστροφή των προσφύγων και των εκτοπισθέντων,
- τη στήριξη της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των μειονοτήτων, της κοινωνίας των πολιτών, της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης και της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος,
- την ανάπτυξη μιας βιώσιμης οικονομίας της αγοράς,
- την καταπολέμηση της φτώχειας, την ισότητα των φύλων, την εκπαίδευση και την κατάρτιση, καθώς και την αποκατάσταση του περιβάλλοντος,
- την περιφερειακή, διεθνική, διεθνή και διαπεριφερειακή συνεργασία των δικαιούχων χωρών με τις χώρες της Ένωσης και άλλες χώρες της περιοχής¹⁷.

18. ΜΕΣΟ ΠΡΟΕΝΤΑΞΙΑΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ, ΙΑΡ

Το ΙΑΡ αποτελεί τον δημοσιονομικό κοινοτικό μηχανισμό για την προενταξιακή διαδικασία κατά την περίοδο 2007-2013, ο οποίος αντικατέστησε τα προγράμματα PHARE, SAPARD, ISPA και CARDS. Στόχος του είναι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της συνοχής της βοήθειας που παρέχεται στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών εταιρικών σχέσεων των εν δυνάμει υποψηφίων χωρών και των εταιρικών σχέσεων για την προσχώρηση των ήδη υποψηφίων χωρών.

¹⁷ Κανονισμός (ΕΚ) 2666/2000.

Το ΙΑΡ χορηγεί βοήθεια ανάλογα με τις ανάγκες και την πρόοδο που έχουν σημειώσει οι δικαιούχες χώρες, όπως προκύπτουν από τις αξιολογήσεις της Επιτροπής.

Στόχος του ΙΑΡ είναι η ενίσχυση των θεσμών και του κράτους δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι θεμελιώδεις ελευθερίες, τα δικαιώματα των μειονοτήτων, η ισότητα των φύλων, η ίση μεταχείριση, οι διοικητικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις, η κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη, η συμφιλίωση, η ανασυγκρότηση, η περιφερειακή και διασυνοριακή συνεργασία¹⁸.

Το ΙΑΡ αποτελείται από πέντε συνιστώσες, οι οποίες περιλαμβάνουν τις προτεραιότητες που καθορίστηκαν ανάλογα με τις ανάγκες των δικαιούχων χωρών. Δύο από αυτές αφορούν το σύνολο των χωρών: **«βοήθεια για τη μεταβατική περίοδο και δημιουργία θεσμών»** και **«διασυνοριακή συνεργασία»**, οι οποίες αποσκοπούν στη χρηματοδότηση της ενίσχυσης των ικανοτήτων και των θεσμών και τη στήριξη των δικαιούχων χωρών στον τομέα της διασυνοριακής συνεργασίας μεταξύ τους, με τα κράτη μέλη ή στο πλαίσιο διακρατικών ή διαπεριφερειακών δραστηριοτήτων.

Οι επόμενες τρεις συνιστώσες αφορούν μόνο τις υποψήφιες χώρες: η συνιστώσα **«περιφερειακή ανάπτυξη»** αποσκοπεί στην προετοιμασία της χώρας για την εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής συνοχής και κυρίως για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ταμείο Συνοχής, η **«ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων»** αφορά την προετοιμασία για την πολιτική συνοχής και για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και η **«αγροτική ανάπτυξη»** αφορά την προετοιμασία για την Κοινή Αγροτική Πολιτική και για το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης.

Έτσι, οι υποψήφιες χώρες θα έχουν προετοιμαστεί για την ολοκληρωμένη εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου κατά τη στιγμή της προσχώρησης, ενώ οι δυνάμει υποψήφιες χώρες οδηγούνται σε μια σταδιακή ευθυγράμμιση με το κοινοτικό κεκτημένο.

Η χορηγούμενη από το ΙΑΡ βοήθεια μπορεί να πάρει τις εξής μορφές:

¹⁸ Κανονισμός (ΕΚ) 1085/2006.

- επενδύσεις, δημόσιες συμβάσεις ή επιδοτήσεις,
- διοικητική συνεργασία, με αποστολή εμπειρογνομώνων των κρατών μελών,
- κοινοτική δράση προς όφελος της δικαιούχου χώρας,
- μέτρα στήριξης της διαδικασίας εφαρμογής και διαχείρισης των προγραμμάτων,
- δημοσιονομική στήριξη.

19. Ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Από την 1^η Ιανουαρίου 2007 τέθηκε σε ισχύ ένα νέο μέσο συνεργασίας σε κοινοτικό επίπεδο, ο Ευρωπαϊκός Όμιλος Διασυνοριακής Συνεργασίας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε στη σύστασή του εξαιτίας των δυσκολιών που αντιμετώπιζαν τα κράτη μέλη στον τομέα της διασυνοριακής συνεργασίας.

Στόχος του Ομίλου είναι να διευκολύνει και να προωθήσει τη διασυνοριακή, διεθνική και διαπεριφερειακή συνεργασία μεταξύ κρατών μελών, καθώς και μεταξύ περιφερειακών και τοπικών αρχών μέσα από την πρωτοβουλία INTERREG. Επίσης, αποσκοπεί στην προώθηση κοινών λύσεων σε κοινά προβλήματα για τις αρχές των χωρών που γειτνιάζουν στους τομείς της έρευνας, της ανάπτυξης, της κοινωνίας της πληροφορίας, του περιβάλλοντος, της πρόληψης των κινδύνων και της ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδάτων.

Στον Όμιλο μπορεί να ανατεθεί είτε η υλοποίηση προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από την Κοινότητα, είτε η υλοποίηση κάθε άλλης δράσης διασυνοριακής συνεργασίας με ή χωρίς κοινοτική οικονομική παρέμβαση.

Τα μέλη του μπορεί να είναι κράτη, περιφερειακές ή τοπικές αρχές ή άλλοι τοπικοί δημόσιοι φορείς και είναι αυτά τα οποία αποφασίζουν τη συγκρότηση του Ομίλου ως ξεχωριστού νομικού προσώπου ή αναθέτουν τα καθήκοντά του σε ένα από τα μέλη του και συντάσσουν το ετήσιο σχέδιο προϋπολογισμού.

Ο Όμιλος εκπροσωπείται από διευθυντή και μπορεί να διαθέτει συνέλευση, που αποτελείται από εκπροσώπους των μελών του.

Δ ΜΕΡΟΣ

20. ATZENTA 2000

Τα Ευρωπαϊκά Συμβούλια του Έσσεν (12/1994) και της Μαδρίτης (12/1995) ζήτησαν από την Επιτροπή να παρουσιάσει μια έκθεση σχετικά με τις επιπτώσεις της διεύρυνσης στις πολιτικές της Κοινότητας. Η Έκθεση αυτή γνωστή ως «Πρόγραμμα Δράσης 2000 – για μια ισχυρότερη και ευρύτερη Ευρώπη» ή «Ατζέντα 2000» περιλαμβάνει τις προτάσεις της Επιτροπής για την περίοδο 2000-2006 και αναφέρεται: i) στην ανάπτυξη και τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ii) στη διεύρυνση προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και iii) στις δημοσιονομικές προοπτικές της περιόδου 2000-2006.

Η Επιτροπή συμπεριέλαβε στην Έκθεση μια εκτίμηση των συνολικών οικονομικών επιπτώσεων της διεύρυνσης, οι σημαντικότερες από τις οποίες είναι: η επέκταση της Ενιαίας Αγοράς, η ενίσχυση της θέσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις παγκόσμιες αγορές, η τόνωση της ζήτησης, συνεπεία των αναμενόμενων μαζικών επενδύσεων στις υπό ένταξη χώρες. Ωστόσο, η Επιτροπή προειδοποιεί ότι θα πρέπει να αναμένονται πιέσεις περιφερειακής και κλαδικής προσαρμογής, ως αποτέλεσμα της διεύρυνσης, η οποία περιορίζει τα αναμενόμενα πρόσθετα οφέλη. Οι εντάσεις προσαρμογής θα είναι μεγαλύτερες στις υπό ένταξη χώρες, από ότι στα υφιστάμενα κράτη-μέλη. Οι ευαίσθητοι τομείς είναι αυτοί της αγοράς εργασίας, των παραδοσιακών κλάδων της βιομηχανίας και των μεταφορών. Η Επιτροπή απορρίπτει μια υπερβολική απαισιοδοξία όσον αφορά τις επιπτώσεις στις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της Ένωσης παρόλο που είναι δύσκολο να αποτιμηθεί η περιφερειακή κατανομή των ωφελειών και του κόστους από την διεύρυνση.

Η Ατζέντα 2000 προτείνει να διατηρηθεί η πολιτική προτεραιότητα της συνοχής, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της μείωσης των αναπτυξιακών ανισοτήτων, εν όψει της εισόδου χωρών με χαμηλότερο επίπεδο ανάπτυξης (*Ανδρικοπούλου-Καυκαλάς, 2000: 307-312*).

21. ΠΡΩΤΗ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ

Κάθε τρία χρόνια η Επιτροπή υποβάλλει μία Έκθεση σχετικά με την πρόοδο που έχει σημειωθεί ως προς την επίτευξη των στόχων της κοινωνικής συνοχής και τον τρόπο που τα διάφορα μέσα συνέβαλαν σε αυτήν.

Η πρώτη έκθεση προόδου δημοσιεύτηκε τον Ιανουάριο του 2002 και παρουσιάζει στοιχεία του ΑΕΠ κατά το έτος 1999 και της απασχόλησης και ανεργίας το 2000. Η Έκθεση τονίζει ότι:

- παρά το γεγονός ότι οι ανισότητες μεταξύ των χωρών-μελών παραμένουν, έχουν μειωθεί σε σχέση με το 1998. Η κυριότερη αλλαγή αφορά στις χώρες που λαμβάνουν βοήθεια από το Ταμείο Συνοχής. Η Ισπανία, η Ελλάδα και η Πορτογαλία κάλυψαν το 1/3 του αναπτυξιακού τους χάσματος μέσα στα δέκα τελευταία χρόνια, ενώ το ΑΕΠ της Ιρλανδίας ανέβηκε από το 64% του κοινοτικού μέσου όρου το 1988 στο 119% το 2000
- η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων μεταξύ των δεκαπέντε χωρών-μελών συνεχίζεται, αν και με μικρότερη ένταση από ότι σε εθνικό επίπεδο. Αυτές οι ανισότητες έχουν μεγαλώσει σε μερικές χώρες-μέλη.

Η διεύρυνση θα συνοδευτεί από μια συρρίκνωση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην ΕΕ των 25 κατά 13% και μια όξυνση των περιφερειακών ανισοτήτων.

Στην Ένωση των 27 κρατών-μελών θα υπάρχουν τρεις κατηγορίες χωρών: 1) εννέα υποψήφιες χώρες με ένα βιοτικό επίπεδο του ύψους του 41% του κοινοτικού μέσου όρου, 2) τρεις υποψήφιες χώρες (Κύπρος, Σλοβακία και Δημοκρατία της Τσεχίας) και τρεις χώρες συνοχής (Ισπανία, Ελλάδα και Πορτογαλία) με ένα βιοτικό επίπεδο της τάξεως του 87% του κοινοτικού μέσου όρου και 3) οι υπόλοιπες χώρες μέλη¹⁹.

Στην Έκθεση υπογραμμίζονται τα παρακάτω για την περίοδο 1994-1999:

¹⁹ First Progress Report on Economic and Social Cohesion, COM (2002) 46.

- ο δείκτης ανάπτυξης στις δώδεκα υποψήφιες χώρες ήταν στο 3.2%, υψηλότερος από τον αντίστοιχο στο εσωτερικό της Ένωσης, 2.4% για την ίδια περίοδο,
- τρία εκατομμύρια θέσεις εργασίας δημιουργήθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2000, αυξάνοντας το επίπεδο απασχόλησης κατά 1.8% και μειώνοντας την ανεργία στο 8.4% από το 9.1%, σημειώνοντας την μεγαλύτερη πτώση της δεκαετίας. Από αυτή την μείωση επωφελήθηκαν οι μακροχρόνια άνεργοι, οι νέοι και οι γυναίκες. Ωστόσο, την ίδια περίοδο η απασχόληση μειώθηκε κατά 1.4% στις υποψήφιες χώρες, όπου χάθηκαν 600.000 θέσεις εργασίας,
- το φαινόμενο της δημογραφικής συγκέντρωσης γίνεται ολοένα κι εντονότερο,
- οι διαφορές στην επιβράδυνση της πληθυσμιακής αύξησης και την γήρανση του πληθυσμού είναι έντονες μεταξύ των περιφερειών.

Παρά το γεγονός ότι αυξήθηκε το επίπεδο της εκπαίδευσης, οι μεγάλες περιφερειακές ανισότητες παραμένουν. Η εκπαίδευση και η μόρφωση μπορούν να εξασφαλίσουν ότι όλοι οι Ευρωπαίοι θα αποκτήσουν τη γνώση και τα απαραίτητα προσόντα για να ζήσουν και να εργαστούν στην κοινωνία της πληροφορίας. Ο πληθυσμός με το χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο βρίσκεται συγκεντρωμένος στη νότια Ευρώπη (Πορτογαλία, Ισπανία, Ελλάδα και Ιταλία), αλλά και στην Ιρλανδία και σε κάποιες περιοχές της Βόρειας Γαλλίας και του Βελγίου. Αντίθετα τα υψηλότερα επίπεδα συναντώνται στις Σκανδιναβικές χώρες, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Γερμανία, το Βέλγιο, την Ολλανδία και το Λουξεμβούργο, το Παρίσι, την Μαδρίτη και την Χώρα των Βάσκων. Το ποσοστό πρόσβασης στο διαδίκτυο είναι χαμηλότερο του 30% για τις χώρες της συνοχής και 60% για τις Σκανδιναβικές χώρες και την Ολλανδία.

Η κοινωνικοοικονομική σημασία των συνοριακών περιοχών αυξάνεται και θα είναι μεγαλύτερη μετά την διεύρυνση. Οι ορεινές, παραθαλάσσιες και νησιωτικές περιοχές θα καλύπτουν ένα μεγάλο κομμάτι της διευρυμένης Ένωσης.

Η Έκθεση Προόδου κάνει μια αποτίμηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στην Ένωση των 25 κρατών-μελών. Συγκεκριμένα, αναφέρει ότι:

- με βάση το κριτήριο επιλεξιμότητας του Στόχου 1 των Διαρθρωτικών Ταμείων, οι περιφέρειες στις οποίες το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι χαμηλότερο το 75% του κοινοτικού μέσου όρου στην ΕΕ των 25 έχουν έναν πληθυσμό 115 εκατομμυρίων κατοίκων, δηλαδή το 25% του συνολικού πληθυσμού της Κοινότητας. Από αυτά τα 115 εκατομμύρια κατοίκους, το 40% ζει στις χώρες-μέλη και το υπόλοιπο 60% στις υποψήφιες χώρες,
- οι λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες, σύμφωνα με το παραπάνω κριτήριο, συγκεντρώνονται στις υποψήφιες χώρες,
- οι επιλέξιμες περιοχές σύμφωνα με τον Στόχο 1, οι οποίες μετά την διεύρυνση θα ξεπεράσουν το 75% του κατά κεφαλήν ΑΕΠ έχουν πληθυσμό 37 εκατομμυρίων κατοίκων. Αυτή η υπέρβαση του ορίου του 75% του κοινοτικού μέσου όρου δείχνει την επίτευξη της σύγκλισης στο εσωτερικό της Ένωσης.

22. ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ

Τον Ιανουάριο του 2003 η Επιτροπή παρουσίασε την δεύτερη έκθεση προόδου, η οποία διαπραγματεύεται τα ίδια θέματα με την προηγούμενη κι επιπλέον δείχνει την παρέμβαση των Διαρθρωτικών Ταμείων κατά τη διάρκεια της διετίας που ακολουθεί την διεύρυνση του 2004 και στο τέλος της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου (2006).

Στην Ένωση των 25, διακρίνονται τρεις κατηγορίες κρατών:

- οι οκτώ φτωχότερες μελλοντικές χώρες-μέλη, στις οποίες το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι στο 40% το κοινοτικού μέσου όρου, δηλαδή η Εσθονία, Ουγγαρία, Λιθουανία, Λετονία, Μάλτα, Πολωνία, Δημοκρατία της Τσεχίας και Σλοβακία,

- η ενδιάμεση κατηγορία περιλαμβάνει τις χώρες με κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεταξύ του 71% και 92% του κοινοτικού μέσου όρου, δηλαδή την Κύπρο, την Ισπανία, την Ελλάδα, την Πορτογαλία και τη Σλοβενία,
- στην τελευταία κατηγορία ανήκουν όλες εκείνες οι χώρες, στις οποίες το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι στο 115% του κοινοτικού μέσου όρου²⁰.

Όσον αφορά την ανεργία στις υποψήφιες χώρες, αυτή έφτασε το 9.3% το 1999, κοντά δηλαδή στο επίπεδο της ΕΕ. Οι βασικές διαφορές όσον αφορά την αγορά εργασίας σε σχέση με την ΕΕ είναι οι εξής:

- ο αποκλεισμός των γυναικών, παρόλο που η γυναικεία συμμετοχή στην εργασία είναι υψηλότερη από ότι στην ΕΕ,
- η απασχόληση στις παραδοσιακές βιομηχανίες παραμένει υψηλή,
- η αγροτική απασχόληση (22%) είναι πενταπλάσια σε σχέση με την αντίστοιχη της ΕΕ,
- η παραγωγικότητα της εργασίας είναι χαμηλότερη από τα αντίστοιχα επίπεδα της ΕΕ,
- ο κύριος τομέας για την ανάπτυξη της απασχόλησης είναι αυτός των υπηρεσιών.

Με τη διεύρυνση οι περιφερειακές ανισότητες σχεδόν θα διπλασιαστούν. Στην ΕΕ των δεκαπέντε, σαράντα οκτώ περιφέρειες έχουν κατά κεφαλήν εισόδημα χαμηλότερο του 75% του κοινοτικού μέσου όρου. Μετά την διεύρυνση οι περιφέρειες αυτές θα αυξηθούν στις εξήντα επτά.

Όσον αφορά την τεχνολογική πρόοδο και τις δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία, η νότια Ευρώπη υστερεί σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες-μέλη, ενώ από τις υποψήφιες χώρες την μεγαλύτερη επένδυση στον κλάδο της τεχνολογίας σημειώνουν η Δημοκρατία της Τσεχίας και η Σλοβενία.

²⁰ Second Progress Report on Economic and Social Cohesion, COM (2003) 34.

Τα σημαντικότερα θέματα συζήτησης όσον αφορά το μέλλον της περιφερειακής πολιτικής είναι τα εξής:

- προτεραιότητα στις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες,
- η συνέχιση της βοήθειας στις περιοχές που υστερούν όσον αφορά την ανάπτυξη,
- η συνέχιση της ανταλλαγής εμπειριών και της συνεργασίας,
- η καθολική συναίνεση όσον αφορά την απλοποίηση των διαδικασιών για την εφαρμογή των κοινοτικών πολιτικών,
- η μεγαλύτερη συνεισφορά από τις άλλες κοινοτικές πολιτικές στην οικονομική και κοινωνική συνοχή.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης ολοκλήρωσε τις διαπραγματεύσεις της προσχώρησης, ανοίγοντας το δρόμο στην είσοδο των νέων χωρών την 1^η Μαΐου 2004. Τα κυριότερα προβλήματα των νέων χωρών αφορούν στην ικανότητα των διοικητικών αρχών να απορροφήσουν τα κονδύλια που τους προσφέρονται και στην εφαρμογή διαδικασιών χρηματοοικονομικού ελέγχου. Μια τελική εκτίμηση της προετοιμασίας των δέκα χωρών θα πραγματοποιηθεί έξι μήνες πριν την προσχώρησή τους. Οι νέες χώρες-μέλη θα πρέπει να ξεπεράσουν τις όποιες αδυναμίες τους και να ολοκληρώσουν τα προγράμματα των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής, ενώ θα συμμετάσχουν και στις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες INTERREG III και EQUAL.

23. ΤΡΙΤΗ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ

Τον Μάιο του 2005 η Επιτροπή δημοσιεύει την τρίτη έκθεση προόδου για την οικονομική και κοινωνική συνοχή. Η έκθεση καλύπτει τα ακόλουθα θέματα:

- οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες στο εσωτερικό της διευρυμένης Ευρώπης,
- η πολιτική συνοχής και η Ατζέντα της Λισσαβόνας την περίοδο 2000-2006,

- το μέλλον της πολιτικής συνοχής και οι στόχοι για την μεγέθυνση και την απασχόληση²¹.

Οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες στο εσωτερικό της διευρυμένης Ευρώπης

Στο εσωτερικό της Ένωσης υπάρχουν αξιοσημείωτες διαφορές όσον αφορά το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, το οποίο το 2003 κυμαινόταν από το 41% του κοινοτικού μέσου όρου στην Λετονία έως το 215% στο Λουξεμβούργο.

Το ¼ του πληθυσμού της ΕΕ των 25 ζει σε εξήντα τέσσερις περιφέρειες, στις οποίες το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι χαμηλότερο από το 75% του κοινοτικού μέσου όρου. Για τις νέες χώρες-μέλη, αυτό αντιπροσωπεύει το 90% του συνολικού πληθυσμού (με εξαίρεση τις περιφέρειες της Πράγας, της Μπρατισλάβας και της Βουδαπέστης, το σύνολο της Κύπρου και της Σλοβενίας). Πριν την διεύρυνση, το 13% του πληθυσμού της ΕΕ των 15 ζούσε σε τέτοιες περιφέρειες (συγκεντρωμένες στη νότια Ελλάδα, την Πορτογαλία, την Ισπανία, Ιταλία και στο new Länder της Γερμανίας).

Το 2003 ο δείκτης απασχόλησης στην ΕΕ των 25 έφτασε το 62.9%, ποσοστό πολύ χαμηλότερο από τον στόχο του 70% μέχρι το 2010 της Ατζέντα της Λισσαβόνας και του 67% μέχρι το 2005. Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος του 70%, χρειάζεται να δημιουργηθούν είκοσι δύο εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας.

Διαφορές παρατηρούνται και στα επίπεδα της παραγωγικότητας στην ΕΕ των 25. Για παράδειγμα στην Πολωνία και στις τρεις Βαλτικές χώρες, το επίπεδο παραγωγικότητας βρίσκεται στο 30% του κοινοτικού μέσου όρου, ενώ στο Λουξεμβούργο και την Ιρλανδία βρίσκεται στο 150%. Παράλληλα, υπάρχουν και 15 περιφέρειες στις οποίες το αντίστοιχο ποσοστό είναι χαμηλότερο από το 25% του κοινοτικού μέσου όρου.

Η Επιτροπή λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω προχωράει σε προτάσεις για τη μεταρρύθμιση της πολιτικής για τη συνοχή. Ήδη από τον Φεβρουάριο του 2004 υιοθέτησε μια πρόταση για

²¹ Third Progress Report on Economic and Social Cohesion, COM (2005) 192.

τον προϋπολογισμό της διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27 κρατών-μελών για την περίοδο 2007-2013. Συγκεκριμένα, έκρινε ότι θα πρέπει να δοθεί στην πολιτική συνοχής μια ενιαία και διαφανής δημοσιονομική κατηγορία στην διάρθρωση του προϋπολογισμού, δεδομένου ότι αποτελεί την μόνη πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης που επιλαμβάνεται των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων, ενισχύοντας την οικονομική μεγέθυνση και την αειφόρο ανάπτυξη.

Η διεύρυνση της Ένωσης σε 27 κράτη μέλη, αποτελεί μια πρωτοφανή πρόκληση για την ανταγωνιστικότητα και την εσωτερική συνοχή της, διευρύνοντας τις κοινωνικοοικονομικές ανισότητες κι επιδεινώνοντας το πρόβλημα της απασχόλησης και της ανεργίας.

Παράλληλα, επιπρόσθετες προκλήσεις δημιουργούνται από την οικονομική αναδιάρθρωση που συνεπάγονται το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης, της απελευθέρωσης του εμπορίου, της τεχνολογικής επανάστασης και της κοινωνίας της γνώσης, της γήρανσης του πληθυσμού και της μετανάστευσης.

Οι προτεραιότητες της Ένωσης επιδιώκονται μέσα από *προγράμματα μελλοντικής γενιάς*, τα οποία ομαδοποιούνται σε τρεις κατηγορίες: *σύγκλιση, περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση* και τέλος *εδαφική συνεργασία*.

Σύγκλιση

Η διεύρυνση αύξησε τις ανισότητες στο εσωτερικό της Ένωσης. Τα προγράμματα σύγκλισης αφορούν κυρίως στα λιγότερο αναπτυγμένα κράτη-μέλη και περιφέρειες, οι οποίες αποτελούν προτεραιότητα της Κοινοτικής Πολιτικής για την συνοχή. Σύμφωνα με το άρθρο 158 της Συνθήκης απαιτείται μείωση των ανισοτήτων μεταξύ: «των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιφερειών και μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιφερειών ή νήσων, συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών περιοχών» (Άρθρο 158).

Η Επιτροπή πρότεινε μέτρα προσωρινής ενίσχυσης για τις περιφέρειες στις οποίες το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι μικρότερο του 75% του κοινοτικού μέσου όρου. Πρόκειται για

περιφέρειες στις οποίες οι αντικειμενικές αξίες δεν έχουν μεταβληθεί, παρόλο που το κατά κεφαλήν ΑΕΠ τους είναι σχετικά υψηλότερο στην διευρυμένη Ευρώπη.

Τα προγράμματα σύγκλισης θα στηρίζονται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ταμείο Συνοχής.

Συγκεκριμένα, το ΕΤΠΑ θα παρέχει ενίσχυση για:

- τον εκσυγχρονισμό και τη διαφοροποίηση της οικονομικής διάρθρωσης των κρατών μελών και των περιφερειών, με έμφαση στην καινοτομία και στην επιχειρηματική πρωτοβουλία, μέσα από τη δημιουργία στενότερων δεσμών μεταξύ ερευνητικών ιδρυμάτων και βιομηχανίας, τη διευκόλυνση της πρόσβασης και χρήσης των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνίας, της ανάπτυξης ευνοϊκών συνθηκών για την έρευνα και ανάπτυξη, τη βελτίωση της πρόσβασης σε χρηματοδότηση και τεχνογνωσία και της ενθάρρυνσης νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών,
- την επέκταση και αναβάθμιση βασικών υποδομών, όπως οι μεταφορές, οι τηλεπικοινωνίες, τα δίκτυα ύδρευσης και οι περιβαλλοντικές εγκαταστάσεις,
- την προστασία του περιβάλλοντος, παρέχοντας βοήθεια στα κράτη-μέλη για την συμμόρφωσή τους με τους κανόνες της ΕΕ, ενισχύοντας την ανάπτυξη οικολογικών βιομηχανιών, ενισχύοντας μέτρα για την πρόληψη φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων, συντελώντας έτσι στην αειφόρο οικονομική ανάπτυξη και την ανάπτυξη και χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας,
- την ενδυνάμωση της θεσμικής ικανότητας της εθνικής και περιφερειακής διοίκησης στη διαχείριση των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής.

Το ΕΚΤ θα ενδυναμώσει το ρόλο του ως το κύριο κοινοτικό χρηματοδοτικό μέσο στήριξης της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Απασχόλησης, παρέχοντας ενίσχυση για:

- τη βελτίωση της ποιότητας και δεκτικότητας των θεσμών της αγοράς εργασίας, των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και τέλος των κοινωνικών υπηρεσιών και υπηρεσιών μέριμνας,
- την αύξηση των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο και την διασφάλιση της πρόσβασης όλων στην αγορά εργασίας,
- την προώθηση της προσαρμογής της δημόσιας διοίκησης στις εκάστοτε αλλαγές, μέσω της οικοδόμησης της διοικητικής ικανότητας.

Παράλληλα, θα πρέπει να επιδιώξει την αφομοίωση των διδαγμάτων της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL σε όλη την επικράτεια της ΕΕ.

Το Ταμείο Συνοχής θα αφορά μόνο στα κράτη μέλη με ΑΕΠ χαμηλότερο του 90% του κοινοτικού μέσου όρου²² και θα πρέπει να αυξήσει τη συμβολή του στην αειφόρο ανάπτυξη.

Κεντρικές προτεραιότητές του παραμένουν τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών, τα έργα ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος και οι περιβαλλοντικές υποδομές, ενώ προβλέπεται να ενισχυθούν έργα όπως οι σιδηρόδρομοι, η θαλάσσια και εσωτερική ναυσιπλοΐα, τα προγράμματα μεταφορών πολλαπλών μέσων, οι βιώσιμες αστικές μεταφορές και οι επενδύσεις στους τομείς των εναλλακτικών πηγών ενέργειας, προκειμένου να επιτευχθεί ισορροπία με τις ανάγκες των νέων κρατών-μελών.

Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση

Σύμφωνα με την Τρίτη Έκθεση προτεραιότητα της πολιτικής για την συνοχή αποτελούν τα λιγότερο αναπτυγμένα κράτη-μέλη, αν και υπάρχουν προκλήσεις σε διαφορετικούς βαθμούς, που αφορούν σε όλα τα κράτη-μέλη και απορρέουν από την γήρανση του πληθυσμού, την μετανάστευση, την ανεργία, την παγκοσμιοποίηση του εμπορίου, τον κοινωνικό αποκλεισμό.

²² Μετρημένο σε μονάδες αγοραστικής δύναμης και υπολογισμένο στη βάση των κοινοτικών στοιχείων για τα τρία τελευταία διαθέσιμα έτη από τη στιγμή που θα ληφθεί η απόφαση.

Για την πολιτική συνοχής, εκτός των λιγότερο αναπτυγμένων κρατών-μελών και περιφερειών, η Επιτροπή προτείνει μια προσέγγιση μέσω 1) *περιφερειακών* και 2) *εθνικών προγραμμάτων*.

Περιφερειακά προγράμματα

Τα περιφερειακά προγράμματα θα συμβάλουν στον χειρισμό των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι φθίνουσες αστικές και αγροτικές περιοχές και σχετίζονται με την οικονομική αναδιάρθρωση. Η χρηματοδότηση των προγραμμάτων θα προέρχεται από το ΕΤΠΑ και θα κατανέμεται σε δύο κατηγορίες περιφερειών:

- τις περιφέρειες²³ που δεν καλύπτονται ούτε από τα προγράμματα σύγκλισης, ούτε από την ενίσχυση της «σταδιακής εισόδου»,
- τις περιφέρειες που είναι επιλέξιμες για τον Στόχο 1 και οι οποίες δεν πληρούν τα κριτήρια για τα προγράμματα σύγκλισης. Οι περιφέρειες αυτές θα λαμβάνουν ένα υψηλότερο επίπεδο ενίσχυσης γνωστή ως ενίσχυση της «σταδιακής εισόδου».

Εθνικά προγράμματα

Τα εθνικά προγράμματα στοχεύουν στην εισαγωγή και υλοποίηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας και την κοινωνική ένταξη σύμφωνα με τις αρχές της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση.

Η ενίσχυση των εθνικών προγραμμάτων θα εστιάσει σε τρεις προτεραιότητες:

- την αύξηση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων, μέσω επενδύσεων σε δεξιότητες, ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση και στρατηγικές δια βίου μάθησης,
- την προσέλκυση περισσότερων ατόμων στην απασχόληση και την αποτροπή της πρόωρης εξόδου από την αγορά εργασίας,

²³ Προσδιορισμένες σε NUTS I ή NUTS II, ανάλογα με το θεσμικό καθεστώς κάθε κράτους μέλους.

- την αύξηση των δυνατοτήτων απασχόλησης ατόμων με ειδικές ανάγκες, εθνικών μειονοτήτων και μεταναστών.

Τα εθνικά προγράμματα θα χρηματοδοτούνται αποκλειστικά από το ΕΚΤ.

Εδαφική συνεργασία

Η Επιτροπή, επεκτείνοντας την εμπειρία της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας INTERREG, προτείνει τη δημιουργία ενός νέου στόχου, προσανατολισμός του οποίου θα είναι η προώθηση της αρμονικής και ισορροπημένης ολοκλήρωσης του εδάφους της Ένωσης, μέσω της ενίσχυσης της συνεργασίας σε διασυνοριακό, διεθνικό και διαπεριφερειακό επίπεδο για ζητήματα κοινοτικής σημασίας.

Η **διασυνοριακή συνεργασία** θα αφορά όλες τις περιφέρειες (προσδιορισμένες σε NUTS III επίπεδο) ηπειρωτικές και θαλάσσιες²⁴, κατά μήκος των εσωτερικών και εξωτερικών συνόρων και θα στοχεύει στο να προάγει από κοινού λύσεις σε κοινά προβλήματα μεταξύ γειτονικών αρχών, όπως η αστική, αγροτική και παράκτια ανάπτυξη και η ανάπτυξη οικονομικών σχέσεων και δικτύωσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Η Επιτροπή θα προτείνει ένα νέο νομικό μέσο για τη συνεργασία, την «Διασυνοριακή Περιφερειακή Αρχή», η οποία θα επιτελεί δραστηριότητες συνεργασίας για λογαριασμό των δημόσιων αρχών.

Παράλληλα, η Επιτροπή θα προτείνει ένα Νέο Μέσο Γειτνίασης (NMG), προκειμένου να διευκολυνθούν οι δράσεις στα εξωτερικά σύνορα της διευρυμένης ένωσης. Το NMG θα λειτουργεί και από τις δύο πλευρές των συνόρων, συμπεριλαμβανομένων των θαλασσίων συνόρων (όπου αυτά υπάρχουν) και θα προάγει την αειφόρο οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

²⁴ Επiléξιμα θα είναι μόνο τα θαλάσσια σύνορα που προτείνονται από τα κράτη μέλη.

Για την προώθηση της *διεθνικής συνεργασίας* θα κληθούν τα κράτη-μέλη και οι περιφέρειες να αξιολογήσουν τη χρησιμότητα και αποτελεσματικότητα των 13 υφιστάμενων διεθνικών ζωνών συνεργασίας, με στόχο να καθορίσουν από κοινού με την Επιτροπή μια σειρά από ζώνες για διεθνική συνεργασία, οι οποίες θα είναι συνεκτικές και στις οποίες θα υπάρχουν κοινά συμφέροντα και ευκαιρίες ανάπτυξης. Η συνεργασία αυτή θα εστιάζει σε στρατηγικές προτεραιότητες, που έχουν διεθνικό χαρακτήρα όπως η έρευνα και ανάπτυξη, η κοινωνία της πληροφορίας, το περιβάλλον, η πρόληψη των κινδύνων και η ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτινων πόρων.

Τέλος, η Επιτροπή προτείνει να ενσωματώνουν οι περιφέρειες δράσεις διαπεριφερειακής συνεργασίας στα περιφερειακά προγράμματά τους, τα οποία θα πρέπει να διαθέτουν μέρος των πόρων τους για ανταλλαγές, συνεργασία και δικτύωση με άλλες περιφέρειες σε άλλα κράτη μέλη. Στα προγράμματα εδαφικής συνεργασίας θα συμπεριληφθεί μια δράση «Grand Voisinage», η οποία θα αποσκοπεί στο να διευκολύνει τη συνεργασία με τις γειτονικές χώρες.

Παράλληλα, η Επιτροπή θα επιδιώξει να διευκολύνει τις ανταλλαγές εμπειριών και ορθών πρακτικών σε ευρωπαϊκή κλίμακα, οργανώνοντας δίκτυα στα οποία θα εμπλέκονται περιφέρειες και πόλεις.

Σύμφωνα με την Τρίτη Έκθεση, τα γεωγραφικά ή φυσικά μειονεκτήματα μπορούν να οξύνουν τα αναπτυξιακά προβλήματα στις αποκεντρωμένες περιφέρειες της Ένωσης, γι' αυτό προκειμένου να είναι αποτελεσματική η πολιτική για τη συνοχή, θα πρέπει να προσαρμόζεται στις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά των εδαφικών περιοχών. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες των περιφερειών, κατά την κατανομή των πόρων των περιφερειακών προγραμμάτων.

Η Έκθεση επίσης προσδιορίζει το ρόλο που διαδραματίζουν οι πόλεις σε όλη την Ένωση ως κέντρα οικονομικής ανάπτυξης, παρόλο που αντιμετωπίζουν προβλήματα σχετικά με την επιβάρυνση του περιβάλλοντος, τον κοινωνικό αποκλεισμό και την οικονομική αναδιάρθρωση, ενώ οι αγροτικές περιοχές αντιμετωπίζουν μεγάλης κλίμακας αλλαγές.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι τα νέας γενιάς προγράμματα, θα πρέπει να προσδιοριστούν με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορούν να αντιμετωπιστούν τα διαφορετικά εδαφικά προβλήματα, χωρίς ωστόσο να αυξηθεί ο αριθμός των προγραμμάτων ή των μέσων.

Αγροτική ανάπτυξη και αλιεία

Όσον αφορά τα μέσα που συνδέονται με την πολιτική για την αγροτική ανάπτυξη, αυτά θα ομαδοποιηθούν σε ένα μόνο υπό την Κοινή Αγροτική Πολιτική, το οποίο θα στοχεύει:

- στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού τομέα, μέσω ενισχύσεων για αναδιάρθρωση (π.χ. οι ενισχύσεις για νέους αγρότες),
- στην αναβάθμιση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου, μέσω ενισχύσεων για τη διαχείριση της γης, συμπεριλαμβανόμενης της συγχρηματοδότησης δράσεων για την αγροτική ανάπτυξη, που θα συνδέονται με τους χώρους προστασίας της φύσης NATURA 2000,
- στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και την διαφοροποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων.

Η δράση υπέρ της αναδιάρθρωσης του τομέα της αλιείας θα ομαδοποιηθεί υπό ένα μόνο μέσο, το οποίο θα εστιάζει σε δράσεις για την πλαισίωση των διαρθρωτικών αναγκών του τομέα και για την βελτίωση των συνθηκών εργασίας και διαβίωσης σε περιοχές όπου η αλιεία, συμπεριλαμβανομένης της υδατοκαλλιέργειας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο.

Οι πόροι που θα μεταβιβαστούν από την πολιτική συνοχής σε αυτά τα μέσα θα συνεχίσουν να κατανέμονται έτσι ώστε να επιτυγχάνεται ο ίδιος βαθμός συγκέντρωσης ως προς τη βοήθεια σε λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες και χώρες, οι οποίες καλύπτονται από τα προγράμματα σύγκλισης.

Τέλος, η πολιτική συνοχής θα ενισχύει τη διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας και των περιοχών που εξαρτώνται από την αλιεία σε μη παραδοσιακές δραστηριότητες.

Η Έκθεση υπογραμμίζει ότι θα πρέπει να διατηρηθούν οι αρχές της πολιτικής για τη συνοχή: 1) *προγραμματισμός*, 2) *εταιρική σχέση*, 3) *συγχρηματοδότηση* και 4) *αξιολόγηση*, ενώ η αποδοτικότητα της πολιτικής συνοχής θα μπορούσε να αναβαθμιστεί μέσω της εισαγωγής μιας σειράς μεταρρυθμίσεων, που θα αποσκοπούν: 1) στην ενθάρρυνση μιας πιο στρατηγικής προσέγγισης του προγραμματισμού, 2) της περαιτέρω αποκέντρωσης των αρμοδιοτήτων σε επιτόπου εταιρικές σχέσεις στα κράτη μέλη, στις περιφέρειες και τις τοπικές αρχές, 3) στην ενίσχυση της επίδοσης και ποιότητας των προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται και 4) στην απλοποίηση του συστήματος διαχείρισης, μέσω μεγαλύτερης διαφάνειας, διαφοροποίησης και αναλογικότητας, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα τη σωστή δημοσιονομική διαχείριση.

Τα Ταμεία θα περιοριστούν σε τρία (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και Ταμείο Συνοχής) από έξι, ενώ οι μελλοντικές παρεμβάσεις του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ θα στοχεύουν να λειτουργούν με μόνο ένα ταμείο ανά πρόγραμμα. Έτσι, η δράση του κάθε ταμείου θα είναι πιο συνεκτική, επιτρέποντας στο ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ να χρηματοδοτούν παρελκόμενες δραστηριότητες που σχετίζονται με το ανθρώπινο και υλικό κεφάλαιο, ενώ θα συνεχίσουν ένα ενιαίο σύστημα προγραμματισμού ως προς τις υποδομές μεταφορών και περιβάλλοντος. Τα μεγάλα έργα θα υιοθετούνται από την Επιτροπή, αλλά η διαχείρισή τους θα επιτελείται εντός των συναφών προγραμμάτων.

Η μέγιστη συγκέντρωση των πόρων θα πρέπει να παραμείνει στα λιγότερα ευημερούντα κράτη- μέλη και περιφέρειες, με έμφαση στα νέα κράτη-μέλη. Ωστόσο, παρά τη γεωγραφική συγκέντρωση των πόρων στις λιγότερο ευνοημένες περιοχές, οι προοπτικές ανάπτυξής τους συνδέονται με την επιτυχία της περιφέρειας ως ολότητας.

Από την πλευρά της «περιφερειακής ανταγωνιστικότητας», η συγκέντρωση θα επιτελείται σε δύο επίπεδα:

- η θεματική συγκέντρωση θα είναι περισσότερο ισχυρή εκτός των περιφερειών της σύγκλισης, με την έννοια ότι τα προγράμματα θα επιλαμβάνονται μέχρι τρία θέματα,

- το δεύτερο επίπεδο συγκέντρωσης θα εξασφαλίζεται μέσω κανόνων για τον ελάχιστο χρηματοδοτικό όγκο των προγραμμάτων και προτεραιοτήτων.

Οι περιφέρειες θα έχουν την ευθύνη για τη συγκέντρωση των χρηματοοικονομικών πόρων για την αντιμετώπιση των οικονομικών, κοινωνικών και εδαφικών ανισοτήτων σε περιφερειακό επίπεδο, ενώ η Επιτροπή θα επιβεβαιώνει την συνέπεια κατά τη στιγμή που αποφασίζονται τα προγράμματα. Παράλληλα, θα εξακολουθήσει να υφίσταται ένα ισχυρό κίνητρο για την αποδοτική και ταχεία υλοποίηση των προγραμμάτων.

Η αποδοτικότητα της πολιτικής συνοχής θα βελτιωθεί μέσω της δημιουργίας ενός ετήσιου διαλόγου με τους Ευρωπαϊκούς Θεσμούς, κατά τον οποίο θα συζητούνται η πρόοδος και τα αποτελέσματα των εθνικών και περιφερειακών προγραμμάτων, με βάση τις ετήσιες εκθέσεις της Επιτροπής, οι οποίες θα συνοδεύονται από τις αντίστοιχες συστάσεις.

Η αξιολόγηση των προγραμμάτων, πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τη λήξη τους εξακολουθεί να είναι απαραίτητη για την διατήρηση της ποιότητας. Κατά την αξιολόγηση των περιφερειακών πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων, στην έναρξη κάθε προγράμματος θα πρέπει να προβλέπονται και οι προσαρμογές που θα προκύψουν από το άνοιγμα του εμπορίου και την παγκοσμιοποίηση, ενώ οι αξιολογήσεις των επιπτώσεων του εμπορίου θα πρέπει στο μέλλον να περιλαμβάνουν συστηματικά μια εδαφική διάσταση για την ΕΕ.

Παράλληλα, η Επιτροπή προτείνει να δημιουργηθεί ένα Κοινοτικό Αποθεματικό Επίδοσης, στόχος του οποίου θα είναι να ανταμείβει τα κράτη-μέλη και τις περιφέρειες που επιδεικνύουν την πιο σημαντική πρόοδο ως προς την υλοποίηση των στόχων. Επιπλέον, προτείνει να δημιουργήσουν τα κράτη-μέλη εντός της εθνικής κατανομής τους ένα μικρό αποθεματικό, το οποίο θα τα επιτρέπει να αντεπεξέλθουν ταχύτατα σε απροσδόκητους τομεακούς ή τοπικούς κραδασμούς, απόρροια της βιομηχανικής αναδιάρθρωσης ή των επιπτώσεων των εμπορικών συμφωνιών. Το αποθεματικό αυτό θα λειτουργεί ως συμπλήρωμα των εθνικών και περιφερειακών προγραμμάτων, τα οποία θα αποτελούν το κύριο μέσο αναδιάρθρωσης για την

έγκαιρη αντιμετώπιση της οικονομικής αλλαγής. Η κινητοποίηση του αποθεματικού θα συζητείται και θα αποφασίζεται από κοινού με την Επιτροπή.

Τέλος, προτείνεται η δημιουργία του Ταμείου Προσαρμογής της Μεγέθυνσης για να συμπληρώσει τους στόχους της ανάπτυξης και συνοχής υπό το πρίσμα των στόχων της Ένωσης και για να αντιδρά σε κρίσεις που προκύπτουν από τις διεθνείς οικονομικές και εμπορικές εξελίξεις.

Για την περίοδο 2007-2013, η Επιτροπή έχει προτείνει να κατανεμηθεί ένα ποσό ισοδύναμο με το 0.41% του ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27, ως ενίσχυση των τριών προτεραιοτήτων της αναθεωρημένης πολιτικής για την συνοχή. Συγκεκριμένα η κατανομή αυτού του ποσού θα έχει ως εξής:

- ποσοστό 78% για την προτεραιότητα σύγκλιση, με έμφαση στη βοήθεια στα δώδεκα νέα κράτη μέλη,
- ποσοστό 18% για την προτεραιότητα «περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση»,
- ποσοστό 4% για την προτεραιότητα εδαφική συνεργασία.

Οι στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για την πολιτική της συνοχής μετά το 2007 έχουν δύο στόχους:

- την ενίσχυση της στρατηγικής διάστασης της πολιτικής συνοχής, αφού έτσι οι κοινοτικές προτεραιότητες ενσωματώνονται καλύτερα στα ειδικά και περιφερειακά αναπτυξιακά προγράμματα και
- την διασφάλιση μεγαλύτερης συνοχής των επιτόπιων φορέων στην πολιτική της συνοχής, γεγονός που ενισχύει τον διάλογο στο πλαίσιο των συμπράξεων ανάμεσα στην Επιτροπή, τα κράτη-μέλη και τις περιφέρειες.

Οι στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές επικεντρώνονται σε τρεις προτεραιότητες:

- βελτίωση της ελκυστικότητας των περιφερειών και των πόλεων των κρατών-μελών,
- ενθάρρυνση της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας και της ανάπτυξης της οικονομίας της γνώσης,
- δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας.

Με βάση τις παραπάνω προτεραιότητες, οι κατευθυντήριες γραμμές στοχεύουν για την περίοδο 2007-2013:

- να γίνει η Ευρώπη και οι περιφέρειές της ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση,
- να βελτιωθεί η γνώση και η καινοτομία,
- να δημιουργηθούν περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας,
- να ληφθεί υπόψη η χωροταξική διάσταση της πολιτικής συνοχής.

Προκειμένου να γίνει η Ευρώπη και οι περιφέρειές της ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις, προβλέπονται τρεις ομάδες έργων:

- οι υποδομές των μεταφορών θα πρέπει να επεκταθούν και να βελτιωθούν,
- οι συνεργίες μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης θα πρέπει να ενισχυθούν, προκειμένου να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα της οικονομικής ανάπτυξης, η καινοτομία και η δημιουργία θέσεων απασχόλησης,
- η εξάρτηση από παραδοσιακές πηγές ενέργειας θα πρέπει να μειωθεί με τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Η ανάπτυξη και η δημιουργία θέσεων απασχόλησης απαιτούν διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία και προσανατολισμό προς δραστηριότητες που θα βασίζονται στη γνώση. Γι' αυτό είναι απαραίτητο:

- 1) να αυξηθούν και να βελτιωθούν οι επενδύσεις στην έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη, κυρίως στον ιδιωτικό τομέα,
- 2) να διευκολυνθεί η καινοτομία και να ενισχυθεί η δημιουργία επιχειρήσεων, με στόχο την προώθηση ενός κλίματος που θα ευνοεί την παραγωγή, τη διάδοση και χρησιμοποίηση νέων γνώσεων,
- 3) να προωθηθεί η κοινωνία της πληροφορίας και η διάδοση εξοπλισμών τεχνολογίας πληροφοριών κι επικοινωνιών στις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά,
- 4) να βελτιωθεί η πρόσβαση στη χρηματοδότηση με την δημιουργία μηχανισμών χρηματοδοτικής οργάνωσης και με παράλληλη υποστήριξη των χρηματοδοτικών μέσων, εκτός από τις επιδοτήσεις.

Για τη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων απασχόλησης, η πολιτική συνοχής θα πρέπει να στοχεύει στην προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας, εκσυγχρονίζοντας παράλληλα τα συστήματα κοινωνικής προστασίας. Παράλληλα, θα πρέπει να βελτιωθούν η προσαρμοστικότητα των εργαζομένων και η ευελιξία της αγοράς εργασίας με την πραγματοποίηση επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο μέσα από την εκπαίδευση και την ειδίκευση.

Η πολιτική συνοχής θα πρέπει να προσαρμόζεται και να λαμβάνει υπόψη της τις εδαφικές ιδιαιτερότητες των διαφόρων περιφερειών. Η χωροταξική διάσταση αφορά τους ακόλουθους τομείς:

- 1) τη συμβολή των πόλεων στην ανάπτυξη και την απασχόληση,
- 2) την υποστήριξη της οικονομικής διαφοροποίησης των αγροτικών ζωνών,
- 3) τη διασυνοριακή, διεθνική και διαπεριφερειακή συνεργασία με έμφαση στους στόχους της ανάπτυξης και της απασχόλησης.

24. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αποκτήσει την Ενιαία Αγορά που επεδίωκε, χωρίς όμως η ολοκλήρωσή της να έχει φτάσει στην τελική της μορφή· αντίθετα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «πείραμα εν εξελίξει», διότι αν και ενέχει στοιχεία ομοσπονδιοποίησης, δεν έχει τη μορφή ομόσπονδου κράτους. Μοναδικό υποκατάστατο απέναντι στην απουσία ενός ισχυρού ομοσπονδιακού συστήματος είναι η ικανότητα των περιφερειών να αξιοποιήσουν τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα και να αναπτυχθούν μέσα στις συνθήκες της Ενιαίας Αγοράς· ικανότητα την οποία διαθέτουν οι αναπτυγμένες περιοχές της Δυτικής Ευρώπης. Αντίθετα, οι περιοχές της Ανατολικής Ευρώπης έχουν μεγάλη διαδρομή να διανύσουν έως ότου εναρμονιστούν με το κοινοτικό κεκτημένο. Γενικά, η οικονομική και πολιτική σφαίρα ακολουθούν αντίθετες κατευθύνσεις γεωγραφικής διαφοροποίησης, αφού η μεν οικονομική αποκτά μια πρωτόγνωρη συνοχή μέσω της παγκοσμιοποίησης, ενώ η πολιτική οδηγείται σε διάσπαση, αφού οι ρυθμιστικές αρμοδιότητες του εθνικού κράτους διαχέονται σε πολλά διαφορετικά γεωγραφικά επίπεδα (τοπικό, περιφερειακό, διεθνές).

Οι ανισότητες, τόσο μεταξύ των χωρών όσο και στο εσωτερικό τους, περιορίζουν την ουσιαστική ολοκλήρωση και την ομαλή λειτουργία της Ενιαίας Αγοράς. Το εμπόδιο αυτό προσπαθούν να υπερκεράσουν οι διαρθρωτικές πολιτικές, τις οποίες εισήγαγε η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη το 1987, ως εκδήλωση ενδιαφέροντος της Κοινότητας απέναντι στις ανάγκες των φτωχότερων μελών, προκειμένου να συγκλίνουν προς τον κοινοτικό μέσο όρο και να διατηρηθεί η οικονομική και κοινωνική συνοχή στο εσωτερικό της Ένωσης.

Η προσπάθεια αυτή ενισχύθηκε το 1992 με το διπλασιασμό της χρηματοδότησης των Διαρθρωτικών Ταμείων και τη δημιουργία ενός νέου ταμείου, του Ταμείου Συνοχής. Με την εισαγωγή των διαρθρωτικών πολιτικών και την κυριαρχία της αρχής της επικουρικότητας, περιορίστηκε η παρεμβατική λειτουργία των εθνικών κρατών ως προς το ζήτημα της αναδιανομής, αφού πλέον οι πολιτικές σχεδιάζονται κι εφαρμόζονται στο κατάλληλο κάθε

φορά επίπεδο διοικητικής αρμοδιότητας, αποφεύγοντας μ' αυτό τον τρόπο εμπλοκές σε κρίσιμα ζητήματα.

Παράλληλα, εμφανίζονται κι επεκτείνονται οι πολιτικές περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, συνεχούς κατάρτισης, έρευνας και μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνολογικής ανάπτυξης, ενώ παρατηρείται και μια μετατόπιση της φιλοσοφίας των πολιτικών, από τη λογική της αναδιανομής στην υποστήριξη της ενδογενούς δυνατότητας ανάπτυξης των λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών.

Επιπλέον, η διαμόρφωση και η εφαρμογή των νέων πολιτικών προϋποθέτουν αυξημένη δημοκρατική συμμετοχή και πολυεπίπεδες μορφές διακυβέρνησης, παρόλο που η δυνατότητα δημοκρατικής παρέμβασης στα επιτελικά επίπεδα αποφάσεων είναι εξαιρετικά περιορισμένη και η επανάκτηση της σημασίας του τοπικού επιπέδου φέρνει τους πολίτες σε άμεση σχέση με τις συνέπειες των συγκεκριμένων αποφάσεων.

Η πραγματική πρόκληση για τα κράτη μέλη της Ένωσης παραμένει η δυνατότητα να σχεδιαστούν και να εφαρμοστούν πολιτικές, οι οποίες θα οδηγήσουν στη σύγκλιση των περιφερειών με πραγματικούς όρους.

Όσον αφορά τα διλήμματα της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής, αυτά εντοπίζονται στις ακόλουθες πέντε διαστάσεις:

1. την ισορροπία ανάμεσα στην οικονομική ολοκλήρωση της Ένωσης και τον στόχο της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής,
2. την ανάληψη της ευθύνης από την Ένωση για την μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων στον ευρωπαϊκό χώρο,
3. το μέγεθος και την αποτελεσματικότητα του κοινοτικού προϋπολογισμού ως προς την υποστήριξη αναπτυξιακών πολιτικών,
4. την αναζήτηση ισορροπίας ανάμεσα στους κοινοτικούς και τους εθνικούς στόχους των παρεμβάσεων,

5. την δυνατότητα προώθησης αναπτυξιακών πρωτοβουλιών από αποκεντρωμένες αρχές σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης εξαρτάται από το κατά πόσο η Ένωση θα μπορέσει να αντιμετωπίσει τα προβλήματα της ανεργίας, της εισροής μεταναστών, των αυξανόμενων ανισοτήτων και του αποκλεισμού, που απειλούν την εγχώρια πολιτική και την κοινωνική σταθερότητα.

Επιπλέον, η αποτελεσματικότητα του στόχου της συνοχής, η προσπάθεια επίτευξης πραγματικής σύγκλισης και μείωσης των περιφερειακών ανισοτήτων αντιμετωπίζει μια σοβαρή αντίφαση, με την έννοια των συγκρουόμενων στόχων της πολιτικής συνοχής και των πολιτικών λιτότητας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

α. ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ Ε., (1995) *Οι περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Εξέλιξη της Περιφερειακής Πολιτικής από τη Συνθήκη της Ρώμης έως το Maastricht*, Αθήνα, Θεμέλιο.

ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ Ε., ΚΑΥΚΑΛΑΣ Γ., (2000) *Ο Νέος Ευρωπαϊκός Χώρος, η Διεύρυνση και η Γεωγραφία της Ευρωπαϊκής Ανάπτυξης*, Αθήνα, Θεμέλιο.

BUSCH Κ., (1992) *Η Ευρώπη μετά το 1992: οικονομικές, οικολογικές και κοινωνικές προοπτικές της ενιαίας εσωτερικής αγοράς*, Αθήνα, Κριτική Επιστημονική Βιβλιοθήκη.

ΓΕΤΙΜΗΣ Π., ΚΑΥΚΑΛΑΣ Γ. κ.α., (1994) *Αστική και Περιφερειακή Ανάπτυξη*, Αθήνα, Θεμέλιο.

ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Θ., ΤΣΑΚΑΛΩΤΟΣ Ε., (1996) *Οικονομικές Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα, Σταμούλης.

ΓΙΩΤΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ Ο., (2004) *Ευρωπαϊκή Πολιτική Ολοκλήρωση και Πολιτικές Αλληλεγγύης*, Αθήνα, Κριτική Επιστημονική Βιβλιοθήκη.

FRANZMEYER F., (1991) *Οι Επιπτώσεις των Κοινοτικών Πολιτικών στην Περιφέρεια*, Λουξεμβούργο, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Γενική Διεύθυνση Μελετών, Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

ΚΟΝΣΟΛΑΣ Ν., (1997) *Σύγχρονη περιφερειακή οικονομική πολιτική*, Αθήνα, Παπαζήσης.

ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Τ., (2002) *Η Περιφερειακή Διάσταση της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης*, Θεσσαλονίκη, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις.

ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ Ν., ΤΣΙΝΙΖΕΛΗΣ Μ., (1991) *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και Πολιτική – Θεωρία και Πολιτική*, Αθήνα, Θεμέλιο.

ΜΟΥΣΗΣ Ν., (1993) *Από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Θεσμοί και Πολιτικές*, Αθήνα, Παπαζήσης.

ΠΑΠΑΣΤΑΜΚΟΣ Γ., (2000) *Κοινοτικός Οικονομικός Χώρος. Ευρωπαϊκές Πολιτικές*, 2^η Αναθεωρημένη Έκδοση, Αθήνα-Κομοτηνή, Σάκκουλας.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ Θ., ΣΤΕΦΑΝΟΥ Κ., (1993) *Η Συνθήκη του Μάαστριχτ. Συνθετική Θεώρηση*, εκδ. Αθήνα, Σιδέρης.

β. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

AMIN A., THRIFT N., (1994) *Globalisation, Institutions and Regional Development in Europe*, Oxford, Oxford University Press.

ARMSTRONG H., TAYLOR J., (1993), *Regional Economics and Policy*, London, Hawster – Wheatsheaf.

COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Directorate-General for Regional Policy, (1991) *The regions in the 1990s : fourth periodic report on the social and economic situation and development of the regions of the Community*, Luxemburg, Office for Official Publications of the European Communities.

E.E.C., (1969), *Pour une politique régionale dans la Communauté*, Brussels.

FEATHERSTONE K., RADAELLI C.M., (2003) *The Politics of Europeanization*, Oxford, Oxford University Press.

FOLMER H., 1986, *Regional Economic Policy*, Dordrecht, Martinus Nijhoff.

HALL R., SMITH A. et al, (2001) *Competitiveness and Cohesion in EU Policies*, Oxford, Oxford University Press.

LEONARDI R., (1995) *Convergence, Cohesion and Integration in the European Union*, London Macmillan Press.

MOLLE W., (1997) *The Economics of European Integration*, Aldershot, Ashgate Publishing Limited.

PARASKEVOPOULOS C.J., GETIMIS P. et al, (2006) *Adapting to EU Multi-Level Governance, Regional and Environmental Policies in Cohesion and CEE Countries*, Aldershot, UK, Ashgate Publishing Limited.

TSOUKALIS L., (1998) *The European Agenda: Issues of Globalization, Equity and Legitimacy*, Florence , European University Institute.

VANHONE N., KLAASSEN, (1987), *Regional Policy: A European Approach*, Aldershot, Avebury.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ-ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

First Progress Report on Economic and Social Cohesion, COM(2002) 46.

Κανονισμός (ΕΚ) 1080/2006.

Κανονισμός (ΕΚ) 1085/2006.

Κανονισμός (ΕΚ) 1267/99.

Κανονισμός (ΕΚ) 1268/99.

Κανονισμός (ΕΚ) 2666/2000.

Κανονισμός (ΕΚ) 1080/2006

Κανονισμός (ΕΟΚ) 3906/89.

Regulation EC No 1059/2003.

Second Progress Report on Economic and Social Cohesion, COM(2003) 34.

Third Progress Report on Economic and Social Cohesion, COM(2005) 192.

ΕΡΕΥΝΕΣ-ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ε.Κ.Ε.Π.Π., “*Έρευνα για τη Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης*”, Θεσ/νίκη, 2003.

EUROSTAT: a) Key structural data for the 10 Acceding Countries 5/12/02, b) Key data on the Candidate Countries 13/12/01.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ:

www.ekepp.gr

EUROPA WEB SITE: <http://europa.eu>